

Centar za nenasilnu akciju
Centre for Nonviolent Action

7

GODIŠNJI IZVEŠTAJ

SEPTEMBAR 2003 - AVGUST 2004

CENTAR ZA NENASILNU AKCIJU

www.nenasilje.org

URED U BEOGRADU

Studentski trg 8, 11000 Beograd, SCG
Tel: + 381 11 637-603, 637-661
Fax: + 381 11 637-603
Email: cna.beograd@nenasilje.org

URED U SARAJEVU

Radnička 104, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 267-880, 212-919
Tel/fax: +387 33 212-919
cna.sarajevo@nenasilje.org

O CENTRU ZA NENASILNU AKCIJU

Osmoro ljudi iz Bosne i Hercegovina, Hrvatske i Srbije čini jezgro Centra za nenasilnu akciju. Imamo urede u Sarajevu i Beogradu i radimo na izgradnji mira u regionu bivše Jugoslavije, od Makedonije, preko Kosova, pa sve do Hrvatske. Ko to želi iščitavaće i prebrojavati iz naših imena, pripadnice i pripadnike pojedinih naroda sa ovog prostora: Adnan Hasanbegović iz Sarajeva, Nedžad Horozović iz Doboja, Helena Rill iz Sombora, Ivana Franović iz Beograda, Milan Colić-Humljan iz Babušnice, Sanja Deanković iz Splita, Tamara Šmidling iz Beograda, Nenad Vukosavljević iz Beograda. Ono što je nama važno je to da nas povezuje osećaj ljudske solidarnosti - neomeđene postojećim granicama, posvećenost mirovnom radu i promeni ka pravednijem društvu nenasilnim putem. Važno nam je i to da nas sve naše različitosti povezuju u poštovanju istih, pomažu nam da učimo jedni od drugih i menjamo sebe i društvo oko nas.

Kakvo nenasilje!?

Nenasilje je neprihvatanje i nečinjenje nepravde.

Nenasilje je delovanje protiv nepravde i diskriminacije, kada se pritom trudimo da ne činimo i sami nepravdu i da svakome ostavimo i pružimo šansu da se menja, da ne osuđujemo ljude jer na to nemamo pravo, već da kritikujemo one postupke koji ugrožavaju druge. I da isti aršin važi za sve.

Nenasilje ne vidimo kao ideologiju već kao stalan proces preispitivanja sopstvenog delovanja, mišljenja i zbivanja u društvu. Naše pojedinačne motivacije se preklapaju u ovoj tački dok individualno, one svoje korene crpe u veri, iskustvima nepravde i solidarnosti sa onima koji su izloženi nepravdi.

Gde smo sada?

CNA je posvećena izgradnji mira putem društvene promene ka pravednijem društvu koje ne negira postojanje konflikata već ih koristi za napredak, koje ne beži od različitosti već ih afirmiše gradeći na tome i deo svoga identiteta, društvu koje se odgovorno nosi sa sopstvenom prošlošću radi zajedničke budućnosti. Svoj doprinos toj promeni tokom proteklih sedam godina davali smo prevashodno gradeći mostove među ljudima iz cele regije, ulažući u ljude koji su bili voljni da u svojoj sredini menjaju stvari, ustanu protiv nepravdi i budu dovoljno hrabri da iskažu solidarnost i sa onima preko granica - koje ljude odvajaju na "naše" i "njihove". Radili smo najviše na obrazovanju iz nenasilne razrade konflikata i izgradnji mira, posao koji je najčešće ostajao neprimećen u javnosti, tzv. tihi rad koji se bazira na podršci pojedincima i grupama koje razvijaju svoj kapacitet.

Nakon dve godine rada sa bivšim učesnicima ratova, kojim smo osim obrazovanja proširili naš oblik rada i na javne nastupe, dosežući time široke slojeve društva, doneli smo odluku da u godinama koje slede rasporedimo naše kapacitete ravnomerno na dve opšte kategorije rada koje se u mnogočemu nadovezuju: *rad na obrazovanju i jačanju mirovnih kapaciteta* organizacija i pojedinaca-ki i *rad na promovisanju procesa izgradnje mira i suočavanja sa prošlošću* u široj javnosti.

Rad na temi suočavanja sa prošlošću obuhvata javne tribine sa učesnicima ratova koje će, posle dosadašnjih 11 održanih (u Srbiji, Crnoj Gori i BiH), ove jeseni biti održane u BiH, te publikaciju koja će sadržavati misli ljude iz cele regije o izazovima procesa suočavanja sa prošlošću i procesu pomirenja. Po završetku produkcije filma o bivšim ratnicima na kojem sada radimo, produciraćemo dva dokumentarna filma u kojima će biti simuliran dijalog ljudi sa različitih strana, i to na temu srpsko-bošnjačkih i srpsko-hrvatskih odnosa. Ovi filmovi trebaju biti doprinos procesu boljeg razumevanja ljudi sa one "druge" strane, dati uvid u potrebe koje ljudi imaju i u njihova viđenja neophodnih preduslova za proces pomirenja. Sve ove aktivnosti, radićemo uz pomoć ljudi koji su proteklih godina bili korisnici naših obrazovnih programa, karike u neformalnom lancu ljudi povezanih idejom regionalne izgradnje mira, širom regiona od Makedonije do Hrvatske, time mobilisući već postojeću neformalnu mrežu.

Razmišljamo takođe o koordinisanoj zajedničkoj akciji u više desetina gradova koja bi bila akcija protiv govora mržnje i diskriminacije.

Rad na obrazovanju kojim smo stvorili osnovu za naš sadašnji angažman u javnosti na temi suočavanja sa prošlošću ćemo nastaviti, a spremamo i poseban program za učesnike ratova, te novi program koji radno zovemo «napredni trening» za one ljude koji su prošli osnovne treninge.

Objavićemo u 2005 i prevod na mađarski jezik našeg priručnika za Treninge iz nenasilne razrade konflikata, a pripremamo i dodatnu publikaciju koja bi predstavljala zbir sakupljenih iskustava, neuspeha, uspeha, naučenih lekcija iz oblasti izgradnje mira, uključujući i rad na suočavanju sa prošlošću.

CNA veoma pozdravlja povratne informacije, sugestije,
pitanja i kritike u vezi sa ovim izvještajem i našim radom uopšte.
Vaša razmišljanja su nam od pomoći!
Hvala vam.

SADRŽAJ

OSNOVNI CNA TRENING	4
Osnovni trening iz nenasilne razrade konflikata - Tivat, februar 2004.	4
Osnovni trening iz nenasilne razrade konflikata - Ulcinj, april 2004.	5
PROGRAM TRENING ZA TRENERE/ICE	6
Program trening za trenere/ice 2003-2004.	6
REGIONALNI SASTANCI	10
Regionalni sastanak na temu «Suočavanje s prošlošću»	10
Regionalni sastanak za ljude aktivne na polju izgradnje mira	11
SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU	12
Tribine «4 pogleda: Od prošlosti - otkud ja u ratu, ka budućnosti - kako ka trajnom miru»	12
Trening za učesnike ratova, deo I	12
Regionalni sastanak na temu «Suočavanje s prošlošću»	14
Dokumentarni film o ljudima u ratu	14
PUBLIKACIJE	15
Dokumentacije treninga	15
AKTIVNOSTI U KOJIMA SMO UČESTVOVALI/E	16
Emisija Telering na TV OBN	16
Konferencija «Modeli suočavanja sa prošlošću u BiH»	16
Seminar «Rodna ravnopravnost u razvojnim projektima»	16
Promocija edicije knjga "Ljudi u ratu"	17
Regionalni seminar «Dokumentacija, istina, odgovornost»	17
QPSW konferencija	17
Državna konferencija o prevenciji konflikata i izgradnji mira u BiH	18
« Izvan utabanih staza: promišljanje»	18
EVALUACIJA	19
EVALUACIJA RADA CNA	19
EVALUACIJA PROGRAMA TRENING ZA TRENERE/ICE 2003-2004	22
POLITIČKI I DRUŠTVENI KONTEKST U KOM CNA RADI	24
BiH	24
Srbija i Crna Gora	25
Makedonija	26
Kosovo	27
Hrvatska	28
PLAN RADA	30

Osnovni CNA trening iz nenasilne razrade konflikata je desetodnevni program mirovnog obrazovanja koji okuplja ljude sa prostora bivše Jugoslavije (iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Srbije, Crne Gore i Kosova). Glavne teme koje se obrađuju su: nasilje, nenasilje, timski rad i donošenje odluka, liderstvo, nenasilna komunikacija, predrasude, identitet, nacionalni identitet, ophođenje s prošlošću, razumevanje sukoba i kreativna razrada sukoba. Pored prenošenja veština, sposobnosti i znanja potrebnih za nenasilnu razradu konflikata, ovaj program ima za cilj osnaživanje učesnika/ca da budu spremni, vični i svesni svoje odgovornosti, moći i snage da utiču na društvo u kome žive. Učesnici/ce programa su ljudi koje vidimo kao potencijalne multiplikatore/ke i koji rade u medijima, prosveti, udruženjima ratnih veterana, političkim partijama ili su aktivni/e u nevladinim organizacijama.

Program je na bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku.

Metode koje se koriste na CNA treningu su aktivnog i participativnog karaktera, prateći tezu da su razlike u mišljenju obogaćujuće, te da njihovo bolje poznavanje pomaže razumevanju i na taj način utiče i na naše ponašanje u konfliktnim situacijama.

Osnovni trening iz nenasilne razrade konflikata - Tivat, februar 2004.

Tivat, 19.02 - 01.03.2004.

U Tivtu, u hotelu «Palma» od 19. februara do 1. marta je održan naš sedamnaesti po redu desetodnevni trening iz nenasilne razrade sukoba. Trening je organizovao CNA ured u Beogradu, a pripremili/e i vodili/e su ga Ivana Franović iz CNA Beograd, Nedžad Horozović i Sanja Deanković iz CNA Sarajevo i Predrag Azdejković iz Socijaldemokratske omladine koji je bio učesnik na našem prošlogodišnjem Treningu za trenere/trenerice.

Za učešće na treningu prijavile su se ukupno 174. osobe što nam je jedan od signala o postojanju potrebe za ovakvom vrstom mirovne edukacije na području bivše Jugoslavije, dok u isto vrijeme brine sve manja spremnost donatora da finansijski podrže ovakve aktivnosti.

Veliki broj pristiglih prijava nam je omogućio da, vodeći se iskazanom motivacijom, formiramo dosta heterogenu grupu. Različitosti u grupi (po dobu, po profesionalnoj orijentaciji, po različitim iskustvima vezanim za ratove...) i njihov uticaj na rad na treningu je nešto što je osobenost ovog treninga. Posebno je bila izražena razlika u godinama i podjela koja je postojala na toj liniji u grupi, koja je ponekad otežavala zajednički rad, ali i bila izazov i vrlo inspirativna za rad na ophođenju s različitostima.

Utisak nakon treninga je da su nacionalni identitet, odnos prema vlastitom nacionalnom identitetu i odnos prema nacionalnom/nim identitetu/ima drugih nešto na čemu se otvaralo najviše pitanja i različitih stajališta. Također i osvještavanje predrasuda koje su vezane za ove nacionalne identitete kao i nošenje s njima bile su snažan pečat ovog treninga.

Neuobičajeno je to da nismo primećivali sindrom "NVO turizma" koji je jako čest i za koji stalno tražimo načine kako da ga umanjimo. Većina učesnika/ca je bila veoma zainteresovana za teme radionica i lično su ih se ticale.

Više informacija o ovom treningu može se naći u objavljenoj dokumentaciji treninga „Tupilo od nekuženja“ koja je dostupna na zahtev.

Ulcinj, 16-26.4.2004.

Osamnaest ljudi iz Makedonije, Kosova, Srbije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine je uzelo učešće na treningu; ovoga puta iznimno, usled nedostatka prijave, nije bilo ljudi iz Crne Gore. Trenerski tim su činili Blerim Jashari iz organizacije Centar za Balkansku saradnju - LOJA iz Tetova, te Ivana, Milan i Nenad iz beogradskog CNA ureda.

Vezano za koncept treninga, postoji zadovoljstvo u trenerskom timu zasnovano na:

- Utisku sveukupno dobro ispraćenih potreba u grupi, primenom fleksibilnog koncepta treninga i usklađivanjem radnog plana sa njima;
- Utisku o visokom stepenu senzibilizacije za nasilje u društvu i prepoznavanja potrebe za delovanjem protiv njega;
- Primetnim i brojnim primerima buđenja potrebe za konkretnim delovanjem, jakim poticajem za akciju u svom društvenom okruženju;
- Očiglednoj motivaciji grupe za intenzivan rad koji je bio vidljiv i van formalnog radioničarskog dela treninga;
- Utisku dubokog rada na temama ophođenja sa različitostima i diskriminacijom, posebno manjinskih društvenih grupa, te ličnoj odgovornosti za postojanje diskriminacije.

Iznenadjujuće je da postoje primeri povezivanja, organizovanja i saradnje između učesnika-ca treninga, što za osnovni trening nije uobičajeno. Vreme će pokazati održivost ove treningom probuđene energije i motivacije.

Identifikovane tačke koje ukazuju na potrebu razmišljanja o eventualnim slabim tačkama koncepta su sledeće:

- Razumevanje sukoba kao šanse i signala za promenu, je dosta kasno uneseno kao razmišljanje u grupu, te ostaje upitno i kojoj meri je duboko porađeno na tome;
- Nedostajalo je priče o razumevanju, iskazivanju i poštovanju potreba ranije u toku treninga, što bi doprinelo dubljem radu na razumevanju sukoba;
- Radioničarsko vreme posvećeno individualnom fidbeku nije iskorišćeno na od strane tima očekivan način, ali istovremeno postoji viđenje da je upravo fidbek runda otvorila prostor i pružila potreban ram u okviru kojeg su se kasnije odigravali brojni individualni razgovori o probuđenim bolnim temama.

Dokumentacija treninga pod imenom "Ma nek' ide život" sadrži 92 strane i dostupna je na zahtev. Finansijsku podršku je pružilo nemačko Ministarstvo za razvoj i međunarodnu saradnju (BMZ).

Program trening za trenere/ice 2003-2004.

Napomena: Više informacija o prvoj i drugoj fazi ovog programa možete naći u našem prethodnom godišnjem izveštaju, www.nenasilje.org/izvjestaji/CNA-Godisnjilzvestaj2003.pdf

Faza III, desetodnevni trening

Bjelašnica / BiH, 22.8. - 1.9.2003.

Treća faza programa Trening za trenere/trenerice održana je na Bjelašnici, u hotelu «Maršal». Uz nekoliko pojedinačnih kašnjenja od par dana i ranijih odlazaka svi učesnici /ce su prisustvovali treningu što često nije bio slučaj na prijašnjim programima.

Desetodnevni trening je pružio priliku učesnicima/ama da izvedu radionice koje su pripremili/e tokom follow up sastanaka, kao i da dobiju povratne informacije o svom radu od grupe, ali i od članova/ica trenerskog tima. U prvom delu treninga bile su izvedene radionice učesnika/ka, dok je drugi deo otvorio prostor za priču o trenerskom radu, ulozi trenerice/trenera, motivaciji, o strateškom promišljanju u izgradnji mira, razgovorima o narednim fazama TzTa i sl.

Timovi učesnika/ca, formirani još u prvoj fazi programa, pripremili su i sproveli radionice na sledeće teme: timski rad, liderstvo, sukob, predrasude, nacionalni identitet, spolono-rodna ravnopravnost i identiteti.

U drugom delu treninga dosta i detaljno se radilo na analizi trenerskog rada, poteškoćama u radu i dilemama koje postoje u grupi vezanim za treninge i izgradnju mira.

U opštem smislu trening je bio uspješan sa puno odrađenog posla, otvorenih pitanja, pogleda unaprijed i uočavanja kapaciteta za faze programa koje su pred nama.

Dokumentacija treninga pod imenom "Il' si lud ili kuću praviš?" sadrži 77 strana i dostupna je na zahtev.

Faza IV, petodnevni trening

Ulcinj / Crna Gora, 17-22.10.2003.

Četvrta faza ovogodišnjeg Treninga za trener/trenerice održana je u oktobru u Ulcinju u hotelu «Dvori Balšića».

Trenerskom timu CNA ovog puta se pridružila Iva Zenzerović iz zagrebačkog Centra za mirovne studije, koja je kao gošća trenerica vodila radionice na temu pisanje predloga projekta i izrada budžeta.

U proširenom konceptu Programa TzT (koji je uveden prošle godine) četvrta faza predstavlja otvaranje novog segmenta grupnog rada u kojem je fokus na planiranju konkretnih budućih aktivnosti.

Glavne teme ovog dijela TzT-a su: prezentacija ideja za aktivnosti učesnika/ca, formiranje timova koji će biti nosioci tih budućih aktivnosti, te sticanje osnovnih znanja na polju pisanja projektnog predloga.

Učesnici/e su prezentovali/e 16 ideja, a u procesu formiranja timova iskristalisalo se 6 predloga za treninge sa različitim ciljnim grupama i 6 timova koji su se okupili oko tih ideja.

Sam proces formiranja timova je u potpunosti prepušten učesnicima/cama jer se u ovoj naprednoj fazi programa učesnicima željela prepustiti mogućnost odabira, kao i odgovornost za daljnji rad.

S obzirom da je ovo već drugi Program TzT sa ovakvim konceptom mnogo nam je lakše bilo uočiti neka ograničenja koja ovako zahtevan program sa sobom nosi. To se prvenstveno odnosi na dosta kratko vreme koje je na raspolaganju za obavljanje velikog broja zahtjevnih procesa grupnog i timskog rada pod velikim vremenskim pritiskom. Ponovo nam se javio utisak kako nedostaje «još jedan radni dan».

Na kraju, izbrušeno je šest ideja za višednevne treninge u BiH, Makedoniji, Crnoj Gori, sa različitim ciljnim grupama (aktivista/aktivistkinja, prosvetnih radnika/ca, novinarima/kama, ljudima zaposlenim u državnoj administraciji, članovima/cama sindikata).

Faza V, prateći sastanci

Novembar 2003.

Tokom ove faze treninga za trenere/trenerice održano je šest follow-up sastanaka u Sarajevu, Beogradu i Skopju.

Ovi sastanci sa timovima učesnika/ca imali su tri fokusne tačke: osvrt na timski rad i poteškoće koje su se javile u procesu izrade prijedloga projekta (drafta i budžeta), pravljenje detaljnog vremenskog plana aktivnosti, podela odgovornosti po pojedinim tačkama, i smernice za izradu projektnog predloga.

Ideje/prijedlozi za treninge oko kojih su okupljeni timovi:

Trening za mlade različitih nacionalnosti u Ulcinju

Trening za prosvetne radnike/ce u BiH

Trening za prosvetne radnike /ce iz Srbije i Makedonije

Trening za mlade iz Makedonije

Dva regionalna treninga iz nenasilne razrade konflikata

Važno nam je bilo u radu sa učesnicima/ama treninga podržati njihovu veliku motivaciju da rade u lokalnim sredinama, na problemima koje oni doživljavaju kao goruće, ali i ne zapostaviti vrednosti regionalnog rada koje i sami nastojimo da promoviramo i ojačamo.

Naša preporuka je bila da se u svakom timu nađe i po jedna osoba iz trenerskog tima CNA, kako zbog podrške ljudima kojima će to, u većini, biti prvi treninzi u trenerskoj ulozi, tako i zbog jasnijeg uvida u pristup i metode koje će biti korišćene na tim treninzima.

Faza VI, petodnevni trening

Vogošća /BiH, 5-10.12.2003.

Ovaj trening je, iako dosta vremenski ograničen i kratak, bio vrlo bogat i ispunjen sadržajima. Prvi segment ovog treninga odnosio se na razvijanje veština javne prezentacije planiranih treninga i aktivnosti učesnika/ca. Posebna pažnja je bila posvećena tome kako prenosimo poruku široj javnosti i koje to vrednosti promoviramo.

Sledeći segment se odnosio na analizu dosadašnjeg rada u grupi, uz paralelne osvrt na realni život i vrednosti nenasilja i ono što nam znače. Ova analiza je stvorila dodatni prostor za transparentnost i konfrontaciju u grupi što je vrlo bitno ne samo u trenerskom radu, nego i u delovanju na polju nenasilja.

Jedna od najvažnijih tačaka ne samo ove faze, nego i celog Programa, jeste rad na društvenom kontekstu i suočavanju s prošlošću. Iz grupe je potekla inicijativa da se pogleda u vogošćanskom Domu kulture dokumentarni film «Posljednji krug - da se ne zaboravi, da se ne ponovi», o stradanju građana/građanki u Vogošći (BiH) tokom rata 1992-95.

Gotovo cela grupa je prisustvovala na projekciji ovog filma i bila je to dobra prilika da se neposredno oseti kontekst i atmosfera koja prati ovu vrstu rada. Film je inicirao otvorenu priču o ličnoj odgovornosti, a pokrenuto je i pitanje kolektivne odgovornosti za sve ono što se dešavalo na ovim prostorima devedesetih godina. Time je osveštena potreba unutar grupe za konstruktivnim nošenjem i sa najboljim pitanjima vezanim za ratove, ali se i povećao senzibilitet na dešavanja i probleme u drugim društvima u ovom regionu.

Dokumentacija faza IV i VI izdata je pod nazivom «Superbugarin» decembra 2003. i nalazi se na 65 strana teksta.

Faza VII, aktivnosti učesnika/ca

Januar - Maj 2004.

Odmah po završetku šeste faze TzT-a u decembru 2003. otpočele su pripreme i organizacija aktivnosti - treninga oko kojih su se formirali timovi učesnika/ca a time i sedma faza programa. Pored osmišljavanja treninga i vođenja radionica učesnici/se su preuzeli/e na sebe i odgovornosti za organizaciju treninga, izradu finansijskih i narativnih izvještaja.

Od sredine marta do sredine maja, kada se završio zadnji trening, ukupno je realizovano šest aktivnosti:

- Šestodnevni trening za prosvetne radnike/ce iz BiH
- Regionalni šestodnevni trening iz nenasilne razrade sukoba
- Regionalni šestodnevni trening iz nenasilne razrade sukoba za aktiviste i aktivistkinje
- Petodnevni trening «Zajedno protiv diskriminacije» za ljude iz Ulcinja
- Šestodnevni trening za mlade iz Makedonije
- Šestodnevni trening za prosvetne radnike/ce iz Srbije i Makedonije

Na svakom od ovih treninga je bilo od 18 do 20 učesnika/ca, osim na jednom gde je bilo 16 ljudi (kada ljudi s Kosova nisu mogli da dođu zbog nastale krize). To sve zajedno čini broj od preko stotinu ljudi koji su prošli kroz edukativne aktivnosti organizovane u sedmoj fazi.

Još jedna bitna karakteristika ovogodišnjeg programa je da su realizovane sve ideje koje su se u ranijim fazama programa iskristalisale, i da niko iz grupe, i pored velike zahtijevnosti cijelog procesa za učesnike/ce (a posebno zahtijevnosti situacija na treningu), nije odustao, te su tako svi prošli neku vrstu «trenerske inicijacije».

Isto tako postoji osjećaj da su mnogi/e iz grupe iz cijelog procesa izašli sa mnogo više svijesti o potrebi za mirovnim radom, osnaženi/e da rade na društvenoj promjeni i sa lijepim osjećajem što je jedan veliki i važan posao urađen.

Faza VIII, završni trening - evaluacija programa

Ulcinj / Crna Gora, 21-25.5.2004.

U Ulcinju je od 21. do 25. maja održana posljednja, osma faza Programa treninga za trenere i trenerice iz nenasilne razrade konflikata.

Tokom tri radna dana ove faze napravljen je zajednički osvrt na prethodnu, sedmu fazu (sprovođenje treninga koje su organizovali i vodili učesnici/ce) i to kroz razmijenu iskustava, poteškoća i pouka. Napravljen je i zajednička evaluacija cjelokupnog programa i na kraju organizovan svojevrsni «pogled unaprijed» u okviru koga su razmenjivane ideje i planovi za dalji mirovni angažman.

Nažalost, ovoga puta bilo je dosta kašnjenja i ranijih odlazaka nekih učesnika/ca što je remetilo dinamiku rada i bitno uticalo na smanjenje motivacije za rad na radionicama.

Poučeni iskustvom od prošle godine, trenerski tim se odlučio da najviše vremena (cijeli jedan radni dan) ostavi za međusobnu podijelu informacija i utisaka sa treninga koje su vodili/e učesnici/e, kako bi se time odgovorilo na potrebu koja je postojala postojala nakon VII faze. U osvrtu na tu fazu zajednički smo «prošli» kroz svaki od šest treninga sa posebnim osvrtom na stvari koje su doživljene kao lijepe, ali i na poteškoće koje su se javljale i dileme koje su ostale otvorene nakon završetka tih aktivnosti.

U evaluaciji koncepta TzT-a donekle je nedostajalo uvida u ulogu cjelokupnog programa u procesima izgradnje mira u regiji, a, s tim u vezi, nedostajalo je i jasnije priče o kapacitetima i ograničenjima programa za različite mirovne procese na našim prostorima. Ovo je u određenoj meri razumljivo jer je učesnicima/cama bilo teško da u trenutku kada je program praktično još uvijek u toku, naprave iskorak iz uloge učesnika/ca i tako probaju da koncept sagledaju iz jednog drugačijeg i šireg ugla.

Dokumentacija celog Treninga za trenere/ice sadrži 238 strana i dostupna je na zahtev.

REGIONALNI SASTANCI

Regionalni sastanak na temu «Suočavanje s prošlošću»

Banja Vrujci / Srbija, 16-22.12.2003

U Banji Vrujci, nedaleko od Ljiga u Srbiji, od 16. - 22. decembra 2003. godine, održan je regionalni sastanak umrežavanja pojedinaca/ki koji rade ili namjeravaju raditi na polju suočavanja s prošlošću na prostorima bivše Jugoslavije. Sastanak smo organizirali/le uz financijsku podršku Ministarstva za razvoj SR Njemačke (BMZ).

Do ideje o ovom sastanku smo došli kroz naš rad prepoznavši potrebe da se opširnije analiziraju mogući pristupi ovoj temi u kontekstu izgradnje mira, da se razmjene informacije o projektima/programima koji su do sada urađeni i eventualne nove ideje i da se ispituju mogućnosti međusobne podrške. Jedan od važnijih ciljeva ovog sastanka bio je preispitivanje elemenata koji nedostaju u dosadašnjim pristupima u radu na otvaranju procesa suočavanja s prošlošću i njihova nadogradnja te razumijevanje različitih vizija, strategija i potreba kako na regionalnom tako i na pojedinačnim lokalnim nivoima.

Sastanku su ukupno prisustvovala 23 osobe iz Srbije i Crne Gore, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, aktivne u sledećim organizacijama: Žene u crnom Beograd, Centar za mirovne studije Zagreb, Omladinski centar Postpesimisti Crne Gore Podgorica, Dokumentacioni centar "Ratovi 1991 - 1999" Beograd, Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP) Sarajevo, Altruist centar Split, Odbor za građansku inicijativu Niš, Centar za traumu Novi Sad, Centar za dramski odgoj BiH Mostar, Eko centar Latinovac, Centar za mir i ljudska prava Osijek, Quaker Peace and Social Witness Sarajevo, Živeti bez naoružanja Beograd, Društvo za toleranciju Bačka Palanka i Centar za nenasilnu akciju Beograd/Sarajevo.

U toku sastanka smo analizirali pojam "suočavanje s prošlošću", razgovarali o ličnoj motivaciji za rad na tom procesu, pričali o jeziku i terminologiji koju koristimo, o prednostima regionalnog rada, o potrebi za umrežavanjem i šta od njega želimo, razmijenjivali informacije šta se sve radi na tom polju, itd.

Opšti nam je utisak da je sastanak bio veoma koristan i da smo uspjeli pokriti većinu od predviđenih ciljeva sastanka i pokušali razraditi i potaknuti procese promišljanja o mnogim aspektima rada na suočavanju s prošlošću i njegove veze sa izgradnjom trajnog mira na Balkanu. Dosta smo zadovoljni time što smo imali priliku iznijeti i čuti različita viđenja i potrebe vezane za ovu oblast prije svega u smislu osvrtnja na kontekst nenasilja, lične odgovornosti i aktivizma i njihovih veza sa bliskom i daljom prošlošću.

Kompletna verzija ovog teksta nalazi se u našem *Šestomesečnom izveštaju, septembar 2003 - februar 2004*.

Dokumentacija sa sastanka koja sadrži opise radionica, kao i protokole sa sastanka, dostupana je na našoj web stranici: www.nenasilje.org/publikacije/pdf/NetM03.pdf

Regionalni sastanak za ljude aktivne na polju izgradnje mira

Banja Vrujci / Srbija, 05-10.03.2004.

*«Pa kad je saradnja tako dobra i važna, zašto je onda ima tako malo?»
(izjava učesnice)*

Nakon skoro pet godina planiranja, osmišljavanja, traženja novca, ponovnih pokušaja da se nekako «uglavi» u godišnji raspored obaveza, održan je, u organizaciji CNA Beograd, sastanak umrežavanja (networking meeting) za mirovne aktiviste/aktivistkinje iz regiona bivše Jugoslavije koji se bave mirovnim obrazovanjem ili su zainteresovani/e za tu oblast.

Na sastanku je učestvovalo 15 aktivistkinja/aktivista iz različitih organizacija iz: Skopja, Podgorice, Beograda, Novog Sada, Sombora, Zagreba, Karlovca, Grožnjana i Sarajeva.

Odluka da sastanak traje četiri radna dana bila je zapravo plod kompromisa između želje (i prvobitne ideje) CNA tima da radimo celih pet dana i vremena i mogućnosti učesnica/ka koji zbog mnogobrojnih drugih poslova i obaveza jako teško odvajaju dane za ovakve aktivnosti.

Sastanak je prvobitno imao za cilj okupljanje što heterogenije grupe ljudi iz regiona bivše Jugoslavije koji se bave mirovnim obrazovanjem koristeći različite pristupe i metode. Nažalost zbog mnogobrojnih otkazivanja od strane pozvanih bilo je nemoguće formirati raznoliku grupu sa izrazitim različitostima u pristupu i vrednosnoj orijentaciji. Zbog svega toga, koncept je menjan «u hodu» pa je glavnina grupe bila sastavljena od osoba koje su već, na različite načine, sarađivale sa CNA čime je izgubljena heterogenost u vrednostima i pristupima, a time i prilika da se međusobno kritikujemo i dajemo i primamo poglede sa strane na ono što se trenutno radi na ovom polju.

Tokom četiri radna dana razgovaralo se o tome šta sve spada u izgradnju mira i koji prioriteti po tom pitanju postoje u našim društvima; o vrednostima koje su nam važne i o pristupima koje zastupamo. Zapitali smo se (još jednom) zašto ovo radimo, prezentovali to što radimo i dosta diskutovali o saradnji između organizacija i između pojedinaca/ki i organizacija ...

Dokumentacija sa ovog sastanka je dostupna na našoj web strani:

www.nenasilje.org/publikacije/pdf/NetM04.pdf

Tribine «4 pogleda: Od prošlosti - otkud ja u ratu, ka budućnosti - kako ka trajnom miru» u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori

U toku 2003/2004 godine nastavili smo s programom «4 pogleda», proširivši ga i poboljšavši na osnovu iscrpnih evaluacija koje smo uradili/le. Održane su dve tribine u Bosni i Hercegovini, tri u Srbiji i dve u Crnoj Gori.

Vrlo informativan izveštaj o ovom programu objavljen je u našem Šestomesečnom izveštaju, septembar 2003 - februar 2004, a takođe je dostupan na našoj web strani: www.nenasilje.org

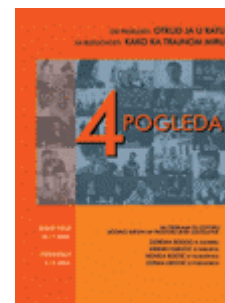
Objavljeno je nekoliko publikacija kao specijalni dodaci dnevnih novina, koje su takođe dostupne i na našoj web strani:

Tribine u Bosni i Hercegovini (Zenici i Banja Luci) održane u martu 2003. Publikacija objavljena kao specijalni dodatak dnevnih listova *Nezavisne novine* i *Oslobodjenje* u aprilu 2003.

Tribine u Srbiji (Vlasotincu, Nisu, Kraljevu) održane 2003. god. Publikacija objavljena kao specijalni dodatak dnevnog lista *Danas* 22.11.2003.

Tribine u Crnoj Gori (Bijelom Polju i Podgorici) održane 2003. god. Publikacija objavljena kao specijalni dodatak dnevnih listova *Dan* i *Pobjeda* u decembru 2003.

Kompilirali/le smo i multimedijalni CD o ovom programu koji je dostupan na zahtev. Raspoložemo i velikim brojem video i audio snimaka samih tribina i propratnih TV i radio emisija.

Trening za učesnike ratova, deo I

Bjelašnica / BiH, 06 - 12.08.2004.

Na Bjelašnici pored Sarajeva, od 06 - 12.08.2004 održan je Trening za učesnike ratova na prostorima bivše Jugoslavije. To je bio prvi od dva dijela treninga na kojem je grupa bila sastavljena od 12 bivših boraca iz BiH, Srbije i Hrvatske. Neki od učesnika su aktivni u različitim udruženjima boraca i nevladinim organizacijama (Altruist - Split, Centar za Edukacije i Treninge - Sarajevo, Udruženje Bošnjaka branitelja domovinskog rata - Sisak, Žene u crnom - Beograd, Udruženje RVI -Novi Beograd, Udruženje boraca rata -

Vlasotince). Na treningu je prisustvovalo četiri učesnika iz BiH, šest iz Srbije i dva iz Hrvatske. Trenerski tim sačinjavale su osobe iz ureda CNA Beograd i Sarajevo.

Ovo je drugi trening koji CNA organizuje namjenjen populaciji bivših ratnika, tako da nam je iskustvo od prethodne godine rada sa ovom populacijom umnogome bilo korisno u organizovanju i sprovođenju ovog treninga. Kao i prethodne godine organizovanje treninga proizašlo je iz potrebe da nastavimo da radimo na polju suočavanja s prošlošću i proširivanja grupe bivših ratnika iz regije s kojima bi da nastavimo saradnju, prije svega u okviru Tribina «4 pogleda» koje su predviđene da se dese krajem 2004.godine u BiH. Osnovni ciljevi treninga su uključivanje bivših boraca u mirovne aktivnosti i izgradnju mira i senzibilizacija i osvještavanje za društveno nasilje i društvenu odgovornost pojedinca/ke.

Na poteškoće smo naišli u iznalažnju motivisanih učesnika za trening što u kontekstu ove ciljane grupe ne iznanađuje obzirom na njihov težak ekonomski status, traumatiziranost i često radikalne nacionalističke stavove. To otežava proces selekcije i traženja osoba spremnih na zahtjevan rad koji trening nosi sa sobom. Poseban problem smo imali u nedostatku osoba iz Hrvatske i hrvatskog dijela BiH (pripadnika HVa i HVOa) što se odrazilo na konstalaciju grupe u kojoj je nedostajalo ljudi sa hrvatskim identitetom.

Tokom rada obrađivane su teme kao što su: komunikacija, nasilje, lična iskustva i viđenja iz rata, izgradnja mira, vježbanje javnih nastupa i analiza emocija koje se javljaju u procesu suočavanja s prošlošću. Proces rada u grupi je bio dosta intezivan u smislu aktivnosti svih u grupi i spremnosti da se razgovara o «teškim» temama vezanim za rat. Nije bilo izbjegavanja bolnih pitanja i dilema. Od samog početka treninga je bila osjetna velika motivacija kod većine učesnika da se radi i razgovara o različitim temama i vrlo brzo se stvorio dovoljno siguran prostor u grupi za otvorene diskusije i emotivno obojene lične priče i iskustva. Čini se da je većini bilo važno to što su tu što su imali priliku sresti se sa ljudima sa «druge strane». Bio je

primjetan progres kod nekih u kontekstu preispitivanja ličnih stavova i usvojenih kolektivnih perspektiva i percepcija proteklih ratova na ovim prostorima. Činjenica da u grupi sjede ljudi sa identitetom bivših ratnika dovela je do toga da su se kroz radionice provlačila vrlo važna pitanja vezana za suočavanje s prošlošću kao što su uloge žrtve, suočavanje s zločinima počinjenim u «naše» ime, motivi za odlazak u rat i slično, što daje specifičnu težinu i važnost ovakvoj vrsti treninga. Slušajući različite priče i razmišljanja u ovakvoj grupi dobija se utisak stvarne i duboke težine i dimenzija strahota ratnih dešavanja što, kao takvo, pokreće emocije i međusobnu empatiju u grupi.

Svakako da je postojala određena susdržanost i dileme kod pojedinaca i da se proces preispitivanja nije dešavao kod svih jednako te da se neki usvojeni mehanizmi i stereotipi teško mijenjaju. Nedostajalo je jasnije razumjevanje i podvlačenje lične odgovornosti za prošla i sadašnja nasilja u društvu, te u odnosu na to, prepoznavanje potrebe za konkretnijim idejama i aktivnostima na polju izgradnje mira za šta ova grupa evidentno ima potencijal, kredibilitet i naročito odgovornost. Četiri radna dana, koliko smo imali na raspolaganju, svakako nisu dovoljna za opširniju razmjenu i analizu mnogih tema vezanih za probleme nasilja i konflikata nasljeđenih iz ratova na ovim prostorima.

Važan aspekt je svakako učešće dvojice učesnika koji već imaju iskustvo ovakve vrste edukacije kao i iskustvo učešća na javnim tribinama u Srbiji i BiH, koje smo pozvali na trening da budu podrška i da daju važan doprinos u procesu, što se pokazalo kao jako dobra ideja, jer su oni doprinosili intezitetu rada i konfrontirali se sa grupom kada je to bilo potrebno.

Organizovani jednodnevni izlet u Mostar za slobodan dan treninga i pored jake kiše koja je padala, prijao je svima i dodatno doprinjeo izgradnji grupe kao i suočavanju s prošlošću, jer je Mostar jedan od gradova koji je najviše stradao u prethodnom ratu i još uvijek funkcioniše kao etnički podijeljen grad.

Svi učesnici su u evaluaciji treninga govorili da im je ovo bilo jako važno iskustvo, da ih je potaklo na razmišljanje, da ih motiviše za daljni rad i učenje na ovom polju i da sigurno dolaze na drugi dio treninga koji će se desiti na Jahorini krajem septembra 2004. na Jahorini.

Unaprijed se radujemo Jahorini i mislimo da smo napravili dosta dobrog posla.

Regionalni sastanak na temu «Suočavanje s prošlošću»

O regionalnom sastanku pogledajte poglavlje regionalni sastanci, str 10.

Dokumentarni film o ljudima u ratu

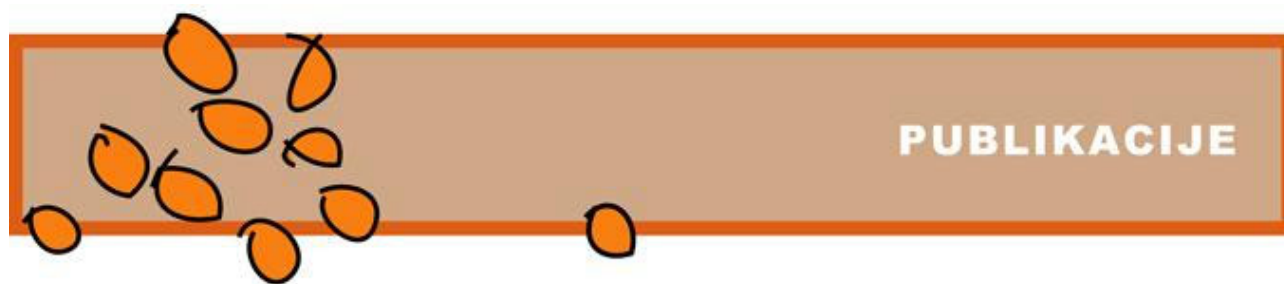
U kompletno samostalnoj produkciji, CNA radi na pravljenju dokumentarnog filma o ljudima sa tri nekada zaraćene strane. U filmu govori osmoro ljudi, četvorica učesnika ratova iz Vlasotinca (južna Srbija), Sarajeva (BiH) te Splita i Zagreba, uključujući i svakome od njih po jedna bliska osoba iz tih mesta.

Tokom snimanja obavljenog u periodu maj-juli, i uz pomoć novinarkе iz Beograda A. Grujović učesnice osnovnog treninga CNA, sakupljeno je oko 12 sati snimljenog materijala koji se nalazi u poslednjoj fazi montaže. Prva verzija filma je zapravo već gotova, u trajanju od 56minuta.

Film nosi mirovnu poruku poslatu iz usta ljudi koji su bili učesnici rata ili ga proživeli kao civili, sadrži kritički osvrt na delovanje sopstvenih strana i stanje u društvima ovih zemalja danas.

Nameravamo da ponudimo film raznim TV stanicama sa područja bivše Jugoslavije, a sudeći po prvim povratnim informacijama sakupljenim posle prikazivanja radne verzije u zatvorenim krugovima ljudi, očekujemo da će to biti i ostvarivo.

Čim skočimo, reći ćemo "hop", i napisati to u našem redovnom izveštaju.

Dokumentacije treninga

Dokumentacije objavljene u toku ove radne godine:

Tupilo od nekuženja	dokumentacija sa Osnovnog CNA treninga održanog u Tivtu/Crna Gora u februaru 2004.
Ma nek' ide život	dokumentacija sa Osnovnog CNA treninga održanog u Ulcinju/Crna Gora u aprilu 2004.
Il' si lud, ili kuću praviš	5. program trening za trenere/ice, faza III
Superbugarin	5. program trening za trenere/ice, faza IV i VI
5. program trening za trenere/ice iz nenasilne razrade konflikata	dokumentacija čitavog programa
Dokumentacija regionalnog sastanka Suočavanje s prošlošću	Vrujci, decembar 2003.
Dokumentacija regionalnog sastanka za ljude aktivne na polju izgradnje mira	Vrujci, mart 2004.

Pored navedenih publikacija tu su i naši redovni tromesečni i godišnji izveštaji koji se mogu naći na našoj web stranici www.nenasilje.org

U ovom poglavlju nalaze se samo neke od aktivnosti u kojima su pojedini/e članovi/ce CNA učestvovali/e u ovoj radnoj godini, a koje nisu organizovane od strane CNA.

Emisija Telering na TV OBN

Sarajevo / BiH, 30.10.2003.god

Član sarajevkog ureda CNA Adnan Hasanbegović, učestvovao je 30. oktobra u emisiji «Telering» koja se svakog četvrtka uživo emituje na televiziji OBN.

Tema emisije bila je «Suživot i izgradnja mira u Bosni i Hercegovini», a pored našeg kolege učestvovali su još: Romeo Zelenika iz Mostara i Dušan Šehovac iz Sarajeva. Ideja za realizaciju ove emisije proizašla je prije svega kao reakcija na Javne tribine «Četiri pogleda», organizovane od strane CNA, u proleće 2003. god. u Banja Luci i Zenici.

Konferencija «Modeli suočavanja sa prošlošću u BiH»

*Organizator: International Commission for Missing People
Ilidža / BiH, 10.12.2003.god*

Na Međunarodni dan ljudskih prava 10. decembar organizacija *International Commission for Missing People (ICMP)* upriličila je jednodnevnu konferenciju na Ilidži, sa temom «Modeli suočavanja sa prošlošću u BiH».

Sastav učesnica/ka konferencije bio je dosta šarolik: najviše je bilo predstavnica/ka raznih udruženja koja okupljaju porodice nestalih u ratovima 90-ih godina, udruženja logoraša itd., prisustvovali su i predstavnici/e nekoliko nevladinih organizacija iz BiH koje se na različite načine bave suočavanjem sa prošlošću. Na konferenciji su učestvovali još i ljudi iz različitih međunarodnih organizacija aktivnih na pomenutom polju.

Prvi deo radnog dana bio je posvećen prezentaciji postojećih modela bavljenja suočavanjem sa prošlošću, i u tom delu je predstavljen i projekat CNA. U drugom delu je ostavljeno dosta vremena za diskusiju, koja je na momente bila veoma burna i žučna.

Seminar «Rodna ravnopravnost u razvojnim projektima»

*Organizator: Norveška Narodna Pomoć
Sarajevo / BiH, 27-28.12.2003*

U Sarajevu je 27. i 28. decembra održan je seminar *Rodna ravnopravnost u razvojnim projektima* u organizaciji *Norveške Narodne Pomoći*.

Na seminaru je učestvovalo 17 učesnika/ca, aktivnih u nevladinim organizacijama iz Bosne i Hercegovine (među njima i Nedžad Horozović iz CNA). Seminar je, uz upoznavanje sa rodnom ulogama, imao za cilj predstavljanje učesnicima/ama GEA pristupa - *Gender and Empowerment Impact Assessment*. Radi se o metodi koja omogućava procjenu i merenje uticaja određenog projekta ili aktivnosti na promijenu društveno nametnutih rodni uloga.

Predstavljeni *GEA metod procijene* djeluje kao instrument koji može biti koristan u analizi projekata u bilo kojoj fazi ali i u njihovom planiranju uz neophodna prilagođavanja i nadogradnje.

Promocija edicije knjga "Ljudi u ratu"

*Organizator: Dokumentacioni centar Ratovi 1991-99
Beograd / Srbija, 16.01.2004.god, Medija centar*

Dokumentacioni centar *ratovi 1991-99*(DCR) iz Beograda organizovao je promociju svoje edicije knjiga "Ljudi u ratu" povodom izdavanja prve dve knjige (od predviđenih 20) iz ove edicije u okviru projekta *Usmena istorija ratova 1991-1999*. koje nose naslove "Ratovanja" i "Sudbine civila". Knjige sadrže transkriptovane intervjuje koje su vodile/i saradnice/ci DCR s neposrednim i posrednim učesnicima ratova koji su se dešavali u prethodnoj deceniji kao i onoga što im je prethodilo i onoga što je iz njih proizašlo. Ova edicija daje veliki doprinos otvaranju procesa suočavanja s prošlošću i to na vrlo individualnom nivou kako kod intervjuisanih tako i kod čitalaca i čitateljki.

Na promociji su učestvovali/e Drinka Gojković (iz DCR), Nenad Vukosavljević (iz CNA), Milica Mihajlović (iz Jevrejskog istorijskog muzeja u Beogradu) i Nebojša Petrović (sa Filozofskog fakulteta u Beogradu). Za više informacija kontaktirajte DCR, <http://www.dcr.org.yu/>, e-mail: office@dcr.org.yu

Regionalni seminar «Dokumentacija, istina, odgovornost: Stvaranje uslova za suočavanje sa prošlošću u bivšoj Jugoslaviji»

*Organizator: Fond za humanitarno pravo
Vukovar / Hrvatska, 20-21.02.2004.*

U prostorijama Vukovarskog instituta za mirovna istraživanja i obrazovanje održan je 20. i 21. februara regionalni seminar «Dokumentacija, istina, odgovornost: Stvaranje uslova za suočavanje sa prošlošću u bivšoj Jugoslaviji». Organizator seminara bio je Fond za humanitarno pravo (FHP). Na poziv FHP na sastanku je učestvovao i jedan član CNA tima (Milan Colić Humljan).

Seminar je zamišljen kao nastavak procesa rada na umrežavanju ljudi sa teritorije bivše SFRJ i uspostavi saradnje na izradi centralne baze podataka o ratnim zločinima u ratovima koji su se dešavali u prethodnoj deceniji. Kako je predstavljeno krajnji produkt tog rada trebalo bi da bude stvaranje Centra za dokumentaciju i istraživanje čija bi baza podataka (najverovatnije internet baza) bila dostupna svima koji imaju potrebu za tim podacima. Organizacije koje su direktno uključene u proces uspostavljanja ovakvog centra su: FHP, Centar za mirovne studije (Zagreb), Centar za mir, nenasilje i ljudska prava (Osijek), Državna komisija za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima (Sarajevo) i druge.

QPSW konferencija

*Organizator: Quaker peace and Social Witness
Vogošća / BiH, 27-28. marta 2004.*

Sarajevski ured organizacije Quaker peace and Social Witness organizovao je dvodnevni sastanak/konferenciju za ljude iz Bosne i Hercegovine koji rade (ili planiraju da rade) aktivnosti na polju suočavanja sa prošlošću. Sastanak je organizovan kao deo projekta podrške organizacijama koje se bave suočavanjem sa prošlošću koji sprovodi QPSW.

Nakon istraživanja, napravljenih u Hrvatskoj, Srbiji i Bosni i Hercegovini, kojima se htela skicirati opšta slika na polju suočavanja sa prošlošću u sve tri pomenute države, ova konferencija je zamišljena kao prostor za prezentaciju istraživanja u BiH kao i za postavljanje okvira buduće saradnje između QPSW i organizacija čiji su članovi/ce učestvovali/e u istraživanju.

Osim prezentacije BH istraživanja imali smo prilike da čujemo i kako su protekla istraživanja u Hrvatskoj i SCG, čime je sadržaj sastanka dobio na kvalitetu zbog mogućnosti poređenja situacija u susednim državama sa situacijom u BiH.

Državna konferencija o prevenciji konflikata i izgradnji mira u BiH

*Organizator: Nansen Dialogue Network BiH
Mostar / BiH, 29-30. aprila 2004.*

U organizaciji Nansen Dialogue Network BiH, sa centrima u Mostaru, Sarajevu i Banja Luci održana je državna konferencija o prevenciji konflikata i izgradnji mira.

Ideja za ovu aktivnost nastala je na osnovu preporuke sadržane u izvještaju Generalnog sekretara UN-a koja se odnosila na prevenciju oružnih sukoba.

Državna Konferencija za BiH održana je u Hotelu »Bristol« u Mostaru gdje je učestvovalo je oko 30 ljudi iz različitih ljudsko-pravaških i mirovnih organizacija iz BiH, predstavnika nekoliko ministarstava i međunarodne zajednice. Rad na konferenciji zasnivao se na kombinaciji plenarnih diskusija i rada po tematski sastavljenim radnim grupama. Osnovni cilj ovog sastanka je bilo dati presjek i sliku trenutnog stanja kada je riječ o izgradnji mira i prevenciji konflikata u državi kao i preporuke za daljne aktivnosti i preporuke za regionalnu konferenciju kao sljedeći korak u ovom projektu.

Više detalja o ovoj konferenciji možete dobiti kod Nasen Dijalog Centra na adrese:

mustafac@ndcsarajevo.org , www.ndcsarajevo.org

« Izvan utabanih staza: promišljanje »

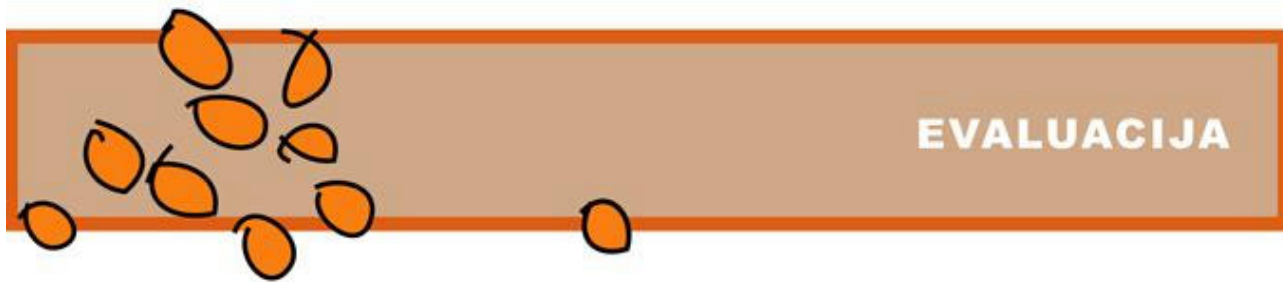
*Organizator: Quaker peace and Social Witness
Grožnjan / Hrvatska, 24-27. juni 2004.*

S obzirom da je izgradnja mira, te rad na suočavanju s prošlošću, događajima vezanim za ratove 1990-tih, «kopanje» po mračnim stranama naše nedavne prošlosti veoma zahtevan, kompleksan i osjetljiv, QPSW je organizovao seminar «Izvan utabanih staza: promišljanje».

Cilj ovog seminara je bio da se u sigurnom i prijateljskom okruženju Grožnjana sagleda naš rad iz drugog ugla, propita vlastita praksa i način razmišljanja, da se čuju nove i originalne misli iz prakse i teorije.

Na seminaru su učestvovali/e Nedžad, Tamara i Helena, dok su radionice vodili Tamara Mihalić, inače učesnica Treninga za trenere/ice 2000. i Paul Stubbs, spoljni saradnik QPSW. Teme radionica su bile: «Peacebuilding Scripts - Silent organisers of Peacebuilding Practice» (koliko «nevidljivi» činioci, poput ubedenja, predrasuda, nepisanih pravila društva itd. utiču na izgradnju mira, te koliko smo ih svesni) , što je ujedno bilo i predstavljanje Tamarinog magistarskog rada, te «Talking Up, Talking Down, Talking Across, or Talking Nonsense?: reflections on peace scenes, communication and the public sphere» (posmatranje civilne scene i šta ona sve znači).

Bilo nam je veoma značajno da čujemo ne samo praksu drugih, nego i njeno povezivanje s teorijom. Sem toga, puno toga smo naučili/e, osnažili/e se, odmorili/e.

EVALUACIJA RADA CNA

Aktivnosti

U okviru godinu dana, od septembra 2003. do avgusta 2004, glavna polja aktivnosti CNA bila su:

- organizacija i održavanje osnovnih treninga iz nenasilne razrade konflikata
- organizacija i vođenje programa Trening za trenere/ice iz nenasilne razrade konflikata (TzT)
- aktivnosti na polju suočavanje s prošlošću:
 - a) priprema i organizacija tribina «Četiri pogleda: od prošlosti - otkud ja u ratu, ka budućnosti - kako ka trajnom miru»
 - b) organizacija i održavanje treninga s učesnicima ratova na prostorima bivše Jugoslavije
- sastanci umrežavanja.

Iako ovako izneti nabrojani programi funkcionišu svaki za sebe, oni su ujedno povezani i isprepleteni, počevši od same tematike, ciljeva, pa preko ljudi koji učestvuju u njima. Tako na primer, rad na suočavanju s prošlošću se osim na tribinama i treninzima za učesnike rata, javlja i na osnovnim treninzima, kao i na sastancima umrežavanja, te programu TzT, a isto tako, neki od učesnika koji su učestvovali na osnovnom treningu, a iza sebe imaju i učešće u ratu i zainteresovanost za rad na tom polju, kasnije prisustvuju i na treningu za učesnike ratova i u organizaciji tribina.

Kako smo u prethodnom periodu bili/e angažovani/e u okviru više aktivnosti, teško da bismo uspjeli/e sve da postignemo da nismo imali/e veliku podršku naših saradnika/ca, posebno ljudi iz neformalne mreže koji su prošli/e kroz naš program Trening za trenere/ice, koji su se sa velikom motivacijom uključivali u aktivnosti.

Osnovni treninzi

U ovom periodu održana su samo dva osnovna treninga, i to u toku prve polovine 2004: u februaru (Tivat) i aprilu (Ulcinj). S obzirom da smo krajem prošle godine imali mnoštvo aktivnosti, nismo bili u mogućnosti da organizujemo i osnovni trening, te ga nismo ni planirali, a tokom ove godine smo vrlo teško dobijali finansijska sredstva za njihovo održavanje (videti više u podnaslovu «finansiranje»).

Oba treninga koja smo održali su bila sadržajna, s grupama motivisanim za rad čak i u neformalno vreme. Izmenili smo prijavne upitnike kojima se potencijalni učesnici/e prijavljuju za trening, i verujemo da je ta izmena doprinela boljem formiranju slike o motivaciji učesnika/ca, mada smo svesni/e da sami upitnici često ne daju realnu sliku. Inače, za treninge se prijavljivao veliki broj ljudi. Posebno nas raduje broj prijava sa Kosova, iz Hrvatske i BiH, koji se razlikuje od dosadašnjih tek nekoliko prijava iz ovih regija po treningu. Takođe nas raduje i veći broj prijava od ljudi iz prosvete, medija i političkih partija jer se trudimo da ih što više uključujemo u naše aktivnosti, kako je njihova uloga u procesu izgradnje mira veoma važna. Na žalost, aplikacije od ljudi iz nevladinih organizacija često nose «notu» turizma, gde ne postoji prava motivacija za rad.

Na oba osnovna treninga u trenerskim timovima su bili naši saradnici/e, nekadašnji polaznici TzT-a 2002/2003, što nam je ne samo važno, nego nam je i zadovoljstvo da radimo s ljudima s kojima delimo iste vrednosti i ujedno pružamo podršku jedni drugima na taj način.

Iako vidimo neke od učesnika/ca ovih osnovnih treninga kao veliki potencijal za TzT, s obzirom da je ovako mali broj treninga održan u prethodnom periodu, ove godine nismo organizovali ovaj jednogodišnji program, nego ga planiramo za 2005.

Trening za trenere/trenerice 2003/2004

U maju ove godine završio se drugi po redu prošireni Trening za trenere i trenerice koji traje godinu dana i sastoji se od 8 faza.

Sam program nam je teško ocenjivati zbog nedostatka više uporednih tačaka (imamo samo jedan takav završen program iza sebe), ali mislimo da je ispunio svoje osnovne ciljeve - osnažio je dosta pojedinaca/pojedinki iz grupe i dao prostor da ljudi preduzimaju određene korake u svojim sredinama. I dalje nam ostaje otvoreno pitanje koliko je postignut cilj umrežavanja, posebno regionalnog karaktera.

Dok prvim delom Programa nismo bili najzadovoljniji/e, drugi deo je u velikoj meri odgovorio na potrebe učesnika/ca i upravo je u tim fazama ostvaren najveći napredak kod pojedinaca/ pojedinki iz grupe. Rezultat tog rada se ogledao u sprovođenju šest aktivnosti-treninga koje su organizovali i vodili učesnici/e. Treninzi su bili organizovani u BiH, Makedoniji, Crnoj Gori, a bili namenjeni prosvetnim radnicima/ama, mladima, na regionalnom i lokalnom nivou.

Valja istaći da su u ovogodišnjem Programu sve ideje realizovane i da niko iz grupe, i pored velike zahtevnosti celog programa, nije odustao.

Uz svu težinu i izazove koje nam je doneo ovaj program ostaje utisak zadovoljstva što je obavljen jedan veliki i vredan posao i ostaje nam želja da mnoge iz grupe ponovo vidimo, da zajedno radimo, ali i da se družimo. Opširniju evaluaciju ovog Programa možete pročitati dalje u tekstu.

Sastanci umrežavanja

Dugo vremena je prošlo od kako su krenula naša razmišljanja u pravcu organizovanje sastanka umrežavanja. Puno toga nas je «kočilo»: vreme, nedostatak finansija, ograničenost kapaciteta... pa stoga sa zadovoljstvom možemo reći da smo u ovogodišnjem radu imali čak dva regionalna sastanka umrežavanja, ali s dve različite tematike:

1. suočavanje s prošlošću
2. pristup radu na polju mirovnog obrazovanja (za mirovne aktiviste/aktivistkinje koji/e se bave ili su zainteresovani/e za mirovno obrazovanje).

Iako su po osnovnoj ideji, cilju i metodologiji oba ova sastanka bila vrlo slična, ona se, naravno, po svojoj sadržini i ispunjenosti specifičnih ciljeva razlikuju.

Zainteresovanost za *regionalni sastanak umrežavanja na temu «suočavanje s prošlošću»* je bila velika. Sastanak je bio sadržajan s obzirom da su učesnici/e bili ljudi koji rade ili se interesuju za ovo polje rada ali prilaze mu iz potpuno različitih uglova, dok je *sastanak umrežavanja s tematikom mirovnog obrazovanja* doneo mnogo manje. On je imao za cilj prvobitno okupljanje što heterogenije grupe ljudi iz regiona bivše Jugoslavije koji se bave mirovnim obrazovanjem koristeći različite metode i pristupe. Na žalost, zbog mnogobrojnih otkazivanja od strane pozvanih bilo je nemoguće formirati raznoliku grupu s izrazitim različitostima u vrednosnoj orijentaciji i samim tim pristupu.

Ovi sastanci su nam dali jasniju sliku o civilnoj sceni na ovim prostorima, kao i o situaciji na polju izgradnje mira. Dok postoji velika zainteresovanost za suočavanje s prošlošću, dotle sama mirovna edukacija nije toliko privlačna, grubo rečeno, a još manje razgovori o vrednostima na kojima se ona zasniva. Koliko ovo ima veze s «diktatima» donatora koji pre finansiraju programe koji se odnose na suočavanje s prošlošću, nego na mirovno obrazovanje, ostaje pitanje.

Međutim, pokazalo se da regionalni sastanci s ovim tematikama jesu preko potrebni jer kao usamljeni pojedinci/ke ili organizacije teško da možemo graditi mir. Sem toga, ovim sastancima se stvorio prostor za intenzivniju razmenu i jačanje podrške među učesnicima/ama koja je veoma potrebna u ovom radu. Ostaje nam samo još da vidimo da li nakon ovih inicijalnih okupljanja, postoji još negde inicijativa i prepoznavanje važnosti ovakve vrste rada.

„Suočavanje sa prošlošću“

Tokom jeseni 2003. organizovana i održana je serija od pet tribina u Srbiji i Crnoj Gori, dok je avgusta 2004. održan i trening za učesnike rata.

U Srbiji su održane tri tribine (Vlasotince, Kraljevo, Novi Sad) i u Crnoj Gori dve (Bijelo Polje i Podgorica). Ovih pet tribina u SCG su planirane i organizovane na osnovu pouka i dragocenog iskustva iz prethodnih serija tribina, pa možemo reći da smo zaista zadovoljni/e urađenim i postignutim rezultatima.

Uloga lokalnih partnera/ki bila je od velikog značaja, a motivacija proporcionalna ostvarenim rezultatima. Ovako nešto ne bismo postigli da nije bilo velikog uloženog napora lokalnih partnera/ki koji/e su obezbedili/e i dobru medijsku pokrivenost i visoku posećenost tribina. Postojao je dobar osećaj deljenja zajedničkih vrednosti što je potpomoglo naporan rad u organizaciji tribina i na neki način i ublažilo svakodnevni stres kojem smo bili/e izloženi/e.

Mediji su uglavnom vrlo afirmativno prezentovali pomenute aktivnosti, što jeste vrlo važno da rad na izgradnji mira bude vidljiv i vrednovan kao društveno koristan.

Pravovremene pripremne radionice/sastanci sa svim lokalnim partnerima/cama i nekim bivšim učesnicima ratova pokazali su se ključnim što se tiče ohrabrenja i motivacije za čitav proces, a posebno priprema i treninzi za učesnike rata koji su kasnije govorili na tribinama.

Dok izlazi ovaj izveštaj u pripremi su tribine koje će se održati u Bosni i Hercegovini, a planirane su za oktobar-novembar 2004. Kao predfaza tribinama već je održan trening za učesnike rata kako je već naznačeno u početku ovog teksta.

Ostale aktivnosti

Pored ovih glavnih aktivnosti, bilo nam je bitno da učestvujemo i u raznim drugim aktivnostima gde možemo dobiti dodatna saznanja, kao i da razmenimo iskustvo rada s drugima (učešće na konferencijama «Društvo bez vojnika? Militarizam i alternative», regionalni seminar «Dokumentacija, istina, odgovornost», «Modeli suočavanja sa prošlošću u BiH», seminar «Rodna ravnopravnost» itd). Poseta našoj «sestrinskoj» organizaciji i prijateljima/prijateljicama u Kurve Wustrow i Berghof Berlin u maju ove godine je bila vredna za obe naše organizacije. Sem ovoga, bili smo i medijski na neki način zastupljeni (učešće na promocijama knjiga sa svojim viđenjem tekstova - promocija edicije knjige «Ljudi u ratu», te učešće u emisijama koje su tretirale tematiku suočavanja s prošlošću - emisija «Telering» TV OBN Sarajevo).

Spoljne evaluacije

U oktobru 2003. sprovedena je spoljna evaluacija sledećih CNA programa:

- **Trening za trenere/ice.** Evaluacija novog koncepta programa koji ima osam faza i traje godinu dana, za razliku od prethodnog koji je imao pet faza i trajao šest meseci. Evaluaciju je radila Natascha Zupan, savetnica za izgradnju mira za Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju i Srbiju i Crnu Goru.
- **Suočavanje s prošlošću (4 pogleda).** Odnosno programa izgradnje mira u saradnji s bivšim učesnicima ratova na prostoru bivše Jugoslavije. Evaluaciju je radio Dr. Oliver Wils, iz Berghof Instituta za kretativnu razradu konflikata (Berghof Research Centre for Constructive Conflict Management).

Na našoj web stranici <http://www.nenasilje.org/publikacije/pdf/JointReportEvaluation2004.pdf> možete naći evaluaciju ova dva programa.

U našem radu važnim vidimo stalno preispitivanje onog što činimo. Sliku o urađenom dobijamo našim evaluacijama, evaluacijama učesnika/ca raznih aktivnosti, ali i spoljnim evaluacijama. Ovaj izveštaj nam je ukazao i istakao neke elemente koje vrlo često podrazumevamo u svom radu, pa ovim dobijamo još jedan poticaj da se podsetimo. Sem toga, dobili smo i bolju sliku naših programa i njegovih uticaja; kako je spoljna evaluacija bila rađena nekoliko meseci nakon završetka programa, jasno se video napredak učesnika/ca u senzibilizaciji na nasilje, te osnaženost za dalji rad u svojim sredinama.

Finansiranje

Na žalost, i dalje postoji tendencija da je za aktivnosti koje se odnose na suočavanje s prošlošću mnogo lakše dobiti finansijsku podršku, za razliku od programa mirovnog obrazovanja za koje već duže vreme nismo dobili nikakvu potporu od organizacija od kojih smo tražili. Upravo iz tog razloga morali smo da odložimo osnovni trening planiran za juli 2004.

S druge strane, uz pomoć BMZ-a (Nemačko ministarstvo za međunarodnu saradnju; program Civilna mirovna služba) uspeali smo da pokrijemo mnoge «rupe» i da nema ovog izvora, teško da bismo uspeali da održimo dva osnovna treninga i regionalne sastanke.

U prethodnih godinu dana finansijski su nas podržali osim BMZ i: Nemačko ministarstvo inostranih poslova, Švajcarsko ministarstvo inostranih poslova, Berghof Stiftung, Mennonite Central Committee.

U toku sprovođenja jedne od aktivnosti koju podržava Nemačko ministarstvo inostranih poslova, došlo je do izvesnih poteškoća koje su se odnosile na osećaj otežane komunikacije s predstavnicom Nemačke ambasade u Sarajevu, te na naš utisak o nepostojanju prostora i dovoljno poverenja da iskomuniciramo neke nesporazume, odnosno njihove uzroke. S obzirom da nam je veoma stalo da imamo korektne odnose s donatorima s kojima verujemo da delimo neke zajedničke vrednosti), te do stalnog unapređivanja odnosa s njima, osećali smo veliki pritisak usled postojeće situacije.

EVALUACIJA PROGRAMA TRENING ZA TRENERE/ICE 2003-2004

5. Trening za trenere i trenerice je započeo u julu 2003. i završio se krajem maja 2004. Sastojao se, kao i prošlogodišnji program, od osam faza.

Koncept ovog petog po redu Treninga za trenere/ice, a drugog proširenog ovakvog programa, bio je dosta dobar i utisak nam je da je i u nedovoljno izgrađenoj i nedovoljno aktivističkoj grupi on «obavio posao». Važno nam je da su se mnogi/e pojedinci/ke tokom ovih osam faza senzibilisali/e na nasilje i osnažili/e da rade na njemu, odnosno da deluju u društvu. I dalje nam ostaje otvoreno pitanje koliko je postignut cilj umrežavanja, posebno regionalnog. Sem toga, ostaje nam i pitanje kompatibilnosti određenih delova programa s postojećom situacijom u većini delova naše regije (npr. između ostalog, da li i na koji način raditi pisanje projekata kada sami donatori odlaze iz naše regije, te su sve manje spremni da podržavaju obrazovne aktivnosti). To naravno ne znači da nema potrebe za TzT-om, nego da treba imati na umu da ovakav program mora da prati dešavanja na ovim prostorima.

Dinamika rada grupe je bila oscilirajuća tokom čitavih godinu dana, ali se generalno po svojoj dinamici Program može posmatrati iz dva dela: prvi, od I do V faze i drugi, od VI do VIII.

Neke od osnovnih karakteristika rada u grupi tokom prvog dela Treninga bile su: neizgrađenost grupe i nedostatak sigurnog prostora, određena rezerva spram ispoljavanja svojih identiteta, nespornost da se «otvaraju» postojeći konflikti (zbog čega su mnogi konflikti ostali napola transformisani), izrazita nespornost pojedinaca/ki za preuzimanje odgovornosti, ulazak u program s površnim i nedovoljno jasnim motivacijama. U drugom delu se već oseća «rast» i napredak mnogih pojedinaca/ki s obzirom da se motivacije učesnika/ca menjaju i postaju punije i sadržajnije, te postoji veća inicijativa i zainteresovanost za rad.

Posebno važan momenat uopšte Programa je rad na društvenom kontekstu i suočavanju s prošlošću, gde je iz grupe potekla inicijativa da se pogleda u vogošćanskom Domu kulture dokumentarni film «Poslednji krug - da se ne zaboravi, da se ne ponovi», o stradanju građana/ki u Vogošći (BiH) tokom rada 1992-95. Film je inicirao otvorenu priču o ličnoj i kolektivnoj odgovornosti za sve ono što se dešavalo na ovim prostorima 90-tih godina. Ovo nam je ujedno podsticaj da razmislimo da li i kako u budućnosti implementirati u program ovako nešto.

Rezultat rada na TzT-u je sprovedenih šest aktivnosti-treninga koje su organizovali i vodili učesnici/e. Treninzi su bili oganizovani u BiH, Makedoniji, Crnoj Gori, a namenjeni prosvetnim radnicima/ama, mladima, na regionalnom i lokalnom nivou.

Veliko nam je i prijatno iznenađenje što su svi ljudi iz grupe istrajali u svih osam faza Programa i pored različitih privatnih obaveza, problema i sl.

Rad u trenerskom timu je bio ispunjen podrškom i međusobnim razumevanjem koje je važnije tim pre što je to bio gotovo jedini izvor podrške tokom čitavog Programa. Prošli smo zajednički kroz različite stresne i frustrirajuće momente, pa je bilo i trenutaka kada smo «izgoreli», bili preumorni s motivacijom koja je nisko padala, naročito posle IV faze. Javljao se i osećaj da nam je potrebno još konkretnijih znanja o pojedinim tačkama (izrada predloga projekta i budžeta), a svakako nam je bilo korisno proći kroz ovaj Program i zbog lociranja nekih bitnih stvari za trenerski rad, kod svakoga/svake od nas. Pred nama stoji otvorena dilema koliko smo mi našim razočarenjem i iscrpljenošću u nekim fazama doprineli ambijentu «kilavosti» u grupi?

Neke od osnovnih pouka i još nekih razmišljanja i pitanja nakon ovog Programa su sledeće:

- Jače konfrontiranje pred grupom s određenim vrstama ponašanja (umesto da se samo jedan na jedan konfrontiramo s pojedinkama/cima, uglavnom van radionice). U vezi s tim, više bi trebalo posvetiti pažnje grupi, procesima u njoj, nego samim predviđenim temama.
- Više rada na izgradnji grupe na početku Programa. Imamo utisak da nismo dovoljno izgradili grupu, a da je za to bila posebno važna I faza.
- Više rada na društvenim kontekstima. Doživljaj nam je da još postoji nedovoljno poznavanje društvene i političke situacije u ovom regionu od strane učesnika/ca, a što je neophodno za regionalni rad.
- Prilagođavanje koncepta grupi, posebno IV, V i VI faza, a ne da postoji jedini i određeni program rada koji smo recimo videli da odlično funkcioniše sa prethodnom grupom TzT-a
- Prilagođavanje koncepta grupi, posebno IV, V i VI faza. Naime, imamo iskustvo prošlogodišnjeg proširenog TzT programa i često smo se vodili njime. Međutim, s obzirom da smo u ovogodišnjem programu imali potpuno drugačiju grupu, dešavalo se da smo bili u nedoumici čime se rukovoditi.
- Razmisliti o mogućnosti drugog kruga selekcije nakon III faze.
- Koliko TzT ostavlja prostor za nešto drugo osim treninga koje su sprovodili učesnici/e u VII fazi? Koliko smo mi spremni da to podržimo, pod kojim kriterijumima i koja je naša moguća uloga u tome?
- Potrebno je više radnih dana tokom IV faze jer se pokazalo da 4 radna dana nije dovoljno.
- Razmisliti da li treba da postoji veći vremenski razmak između III i IV faze
- Pozivati gosta/gošću trenera/icu u sve četiri faze, odnosno, da ta osoba prisustvuje i u III fazi (jedan ili dva bloka) jer se time daje prilika da učesnici/e vide i drugačije načine rada.

Napomena: Tekst o situaciji u Makedoniji napisala je naša koleginica iz Skoplja, Ana Bitoljanu. Tekst o situaciji na Kosovu je napisao naš kolega iz Gnjilana, Gazmend Murseli.

BiH

Protekli godišnji period (septembar 03 - avgust 04) u Bosni i Hercegovini je obilovao najraznovrsnijim događajima, potezima i odlukama koji se, posmatrani u kontekstu izgradnje mira, mogu različito ocenjivati i posmatrati. Pisanje ovakvih izveštaja, makar i jednom godišnje, nosi veliki rizik od olako donetih ocena i upadanja u kalup «crno - belog» posmatranja društva i procesa u njemu.

Ne želeći da sliku bojimo ni ružičasto niti isključivo crno, moramo (po ko zna koji put) izreći dobro poznatu konstataciju - Bosna i Hercegovina je i dalje zemlja sa vrlo nepovoljnom društvenom klimom, niskim stepenom poštovanja ljudskih prava i još nižim nivoom odgovornosti koju su spremni da preuzmu njeni političari/ke ali i građani/ke. Istovremeno je BiH zemlja koja prosto vapi za mirovnim aktivnostima i afirmacijom vrednosti mira. Ma šta o tome mislili različiti centri moći - od lokalnih do onih tzv. međunarodnih.

I vrlo površno informisane osobe mogle bi da, za tili čas, pobrojati glavne probleme koji već godinama postoje u BiH - teška ekonomska situacija, korupcija, kriminal, slabe i anemične institucije sistema, teško nasleđe ratne prošlosti (etnička mržnja i nepoverenje, problem izbeglica i raseljenih, održivi povratak, traženje nestalih); odnosi između Bosne i Hercegovine i međunarodne zajednice itd.

Na pomenutoj listi ništa se nije bitno promenilo ni u prethodnoj godini, krucijalni problemi i dalje ostaju, međusobno povezani i isprepleteni. Kvalitetno bavljenje jednim od njih dovodi do napretka i na drugim poljima, zanemarivanje bilo kog od njih koči progres u rešavanju ostalih bolnih pitanja. Izgleda da ova jednostavna činjenica i lokalnim političarima i međunarodnim faktorima često izgleda nevažna pa kao da lako poveruju da je zaista moguće napraviti ekonomski napredak bez poštovanja ljudskih prava, ili da je moguće zaštititi svoje tzv. nacionalne interese uz pomoć diskriminacije i neuvažavanja potreba i interesa onih «drugih» (ili trećih).

Svakako da postoje stvari koje treba pohvaliti, neke od njih su usvajanje Zakona o zaštiti nacionalnih manjina i Zakona o ravnopravnosti polova, kao i priprema Zakona o zaštiti svedoka, ali je istovremeno nužno i postaviti pitanje poštovanja i sprovođenja tih istih zakona i time zapravo začačkati suštinu problema.

Ogromna, iscepkana administracija deluje izvan okvira mnogih standarda i stiče se utisak da je skup mnogih vlada koje ova zemlja ima zapravo jedna rupa bez dna koju korupcija, nemar, neodgovornost čine još dubljom i mračnijom.

Mogli bismo, parodirajući staru ideju o permanentnoj revoluciji, reći da je BiH zemlja «permanentne pripreme za reforme» (poreskog sistema, obrazovnog sistema, pa i državnog uređenja) koje «samo što nisu počele».

Porez na dodatnu vrednost, o čijem se uvođenju naveliko priča već par godina, još nije uveden, a predložena rešenja kritikovana su glasno i od eksperata/kinja i od običnih građana/ki.

I reforma obrazovanja čeka bolje dane kada će nivo znanja i kvalitet obrazovnih institucija biti prioriteti u odnosu na nacionalne značke. Do tada, BiH će biti srećna zemlja sa tri polupismena, ali zato nacionalno osveščena, osnažena i nacionalno slobodna naroda. «Ostali» se ionako nigde ne broje.

Evropska inicijativa za stabilnost iznela je predlog o izmeni državnog uređenja Bosne i Hercegovine po kome bi RS umesto entiteta imala status federalne jedinice. Ovaj predlog naišao je na žestoke kritike u RS jer on, kako je rečeno, znači narušavanje dejtonskog ustavnog poretka. U koji se, je li, nikako ne sme dirati.

Poseban segment ove priče jeste odnos Bosne i Hercegovine i međunarodne zajednice, oličene u liku i delu visokog predstavnika Pedija Ešdauna. Njegov koncept o saradnji sa nacionalno-nacionalističkim strankama SDA, SDS, HDZ doživeo je fijasko, a samim tim i zaklinjanje u poštovanje «volje naroda». Brojni dekreti i ukazi kojima se ovde vlada pokazuju da se, kad zagusti, dižu ruke i od naroda, i od demokratije i od odgovornosti lokalnih političara (što je jedna od omiljenih parola u periodima). Očito je da postoji jedan ogroman nedostatak u pristupu međunarodne zajednice a to je isključiva koncentrisanost na političare i institucije vlasti u BiH, odnosno na rad sa njima. Ne stremi se jačanju jednog širokog kruga uticajnih grupa, organizacija i pojedinaca koji bi zaista mogli da svojom građanskom odgovornošću nagnaju institucije sistema i političke stranke na približan nivo odgovornog i konstruktivnog bavljenja svojim poslom. Ovako imamo neodgovorne političare/ke za neodgovorne građane/ke, a važi i obrnuto, naravno.

Odnos sa Sjedinjenim Američkim Državama i dalje je u žanru tragi-komedije, mada je sve manjem broju ljudi lako da se nasmeju pred takvim odnosima moći. Najnovija odluka o slanju bosansko-hercegovačkih vojnika u Irak izazvala je pravu buru negodovanja. Glas protiv toga su podigli novinari/ke, intelektualci/ke, neke političke partije, aktivisti/kinje za ljudska prava ...

I na kraju, šta je prethodna godina donela novog na polju suočavanja sa prošlošću? Pomaci se mogu videti, ali oni otvaraju mnoga nova pitanja i deluju razorno na neke ustaljene klišeje o ratu i zločinima koji su široko prihvaćeni jer peru našu savest. Tako je Dragan Čavić priznao zločin u Srebrenici i nazvao ga «crnom mrljom u istoriji srpskog naroda». Nesumljivo važan simbolički gest gubi na težini kada se izjava stavi u širi kontekst političkih igrarija i pritisaka. Gotovo svakodnevno otkrivaju se nove kolektivne i masovne grobnice, a njihov broj i lokacije (pored glavnih puteva, u sred gradova) ogoljavaju i obesmišljavaju onu jezivo površnu priču o tome da su sve to radili «neki bolesni umovi». Biće da je problem malo veći i dublji i da seže i do onih koji sebe smatraju «najzdravijima». I blaženo neodgovornim za sve što je bilo i što jeste.

Srbija i Crna Gora

Kada bacimo pogled na situaciju u SCG u prethodnih godinu dana, uglavnom ćemo videti - izbore: dva puta predsednički, jednom vanredni parlamentarni i jedni lokalni. Nećemo računati koliko je svaki od izbora imao krugova i koliko je to koštalo. Međutim, problemi se i dalje valjaju i udvostručuju, a malo njih se i rešava.

Da krenemo ispočetka - od političke situacije. Nakon neuspešnih predsedničkih izbora u novembru 2003, dočekali su nas izbori za Parlament Srbije, koji su podigli pravu buru razmišljanja i osećanja s obzirom da je veliki broj mesta osvojila Srpska radikalna stranka. To je ujedno bio alarm - u kom pravcu se kreće društvo, odnosno politička situacija u Srbiji? Reklo bi se - u radikalnom, posebno u Vojvodini. Nakon toga je trebalo puno vremena da se takozvane stranke demokratske provenijencije dogovore i formiraju vladu pod «pokroviteljstvom» Demokratske stranke Srbije i s Koštunicom kao premijerom. Novosastavljena Vlada je nasledila puno problema, ali i ona sama je prouzrokovala mnoge, krenuvši sa smenjivanjem svih ključnih ljudi ne samo u Vladi, nego i na drugim važnim mestima.

Inače, bitno je napomenuti da je sve manja izlaznost glasača na izbore, što nije čudno jer su se ljudi umorili od čestih predizbornih kampanja i samih izbora. Sem toga, ekonomska i društvena situacija je sve teža pa se često ima utisak da su ljudi demoralisani i nemotivisani da izađu na glasanje.

Od stupanja na političku scenu ove, još aktuelne, Vlade dovedeni su neki ljudi koji svojim ponašanjem i izjavama propagiraju govor mržnje. Sem toga, Ministarstvo prosvete i sporta svojim dolaskom još više zbunjuje ljude iz prosvete svojim «reformama reformi», ali je vrhunac najnoviji dekret ministarke, sad već bivše, kojim je ukinula učenje o Darwinovoj teoriji evolucije.

Autistično ponašanje je uzelo maha tokom rada ove Vlade, dok nam se premijer bavio «nevidljivim poslovima» i radio na unapređenju «dvosmerne saradnje» sa Haškim tribunalom koji je i dalje ostao kao kost u grlu mnogih političara.

I dok nam stoje pretnje sankcijama ukoliko se ne isporuče ljudi za kojima je podignuta optužnica, formira se nov sastav Nacionalnog saveta za saradnju sa Haškim tribunalom. Za sad se još ništa konkretno ne dešava, a kada će, i to je vrlo neizvesno. Zaboravlja se da suština nije izručivanje optuženih Tribunalu, nego osuda zločina. Jedan od momenata koje vredi pomenuti u ovom kontekstu jeste izjava Ministra spoljnih poslova SCG Vuka Draškovića koji je učinio javnim i vidljivim zločine koje su počinjeni od srpske strane na Kosovu za čim se, naravno, podigla velika prašina neodobravanja određenih krugova.

Što se tiče suđenja za ratne zločine u zemlji, ona nemaju tako veliki odjek kao dešavanja u Hagu. Uglavnom je pažnja usmerena na suđenje u Ovčari koje je počelo proleća ove godine. Iako su domaći sudovi osposobljeni za suđenja za ratne zločine, zabrinjavajuće je što kod nas još ne postoji odredba koja reguliše komandnu odgovornost.

Ovaj period je obeležilo i izglasavanje Zakona o pomoći haškim optuženicima i njihovim porodicama i taj čin se može okarakterisati kao sramotan. Ono što daje nadu jeste reakcija građana/ki, nevladinih organizacija i pojedinih (retkih) političkih partija da se tome suprotstave i da utiču da se taj zakon stavi, barem privremeno za početak, ad acta. Sem toga, da nije postojao pritisak javnosti, verovatno bi Darwin zaista bio izopšten iz gradiva 8. razreda osnovnih škola.

I dok se pitanje legitimiteta, potrebnosti i budućnosti Državne zajednice Srbije i Crne Gore i dalje postavlja, dotle se dešavaju nemiri širom njenih prostora. Krenulo je krajem prošle godine u Crnoj Gori, na jugu Srbije postoje velike tenzije, a u proleće ove godine, tačnije 17. marta 2004, došlo je do eskalacije nasilja na Kosovu što je imalo velikih posledica i u samoj Srbiji.

Uopšte, trend radikalizma i nasilja se samo rasplamsava, a verovatno se tome ni ne može adekvatno stati na put dok čelni ljudi ove zemlje ne osude tako nešto, kao što je rušenje starih muslimanskih spomenika, fašistički grafiti, izjave i parole, «slučajne» čarke itd. Napadi na sve «drugačije» i «drugo» su sve češći, a najnoviji događaji u Vojvodini samo potvrđuju da se zaista malo radi da se to i zaustavi. Na žalost, umesto da se na adekvatan način nosi s problemima koji zaista postoje, ostavlja se da se oni reše sami od sebe i daje prostora da se interna pitanja «internacionalizuju» što svakako nanosi značajnu štetu kredibilitetu demokratije u Srbiji pred međunarodnim institucijama.

Šta je još obeležilo ovih godinu dana?

Velika nesigurnost, nezaposlenost, uplitanje Srpske pravoslavne crkve u političke sfere, česti štrajkovi i blokade puteva koji su trajali nedeljama, uslovljeni nerealnim obećanjima i demagogijom, te konačno izabran predsednik Srbije posle tri raspisana izbora. A šta će nam doneti i ovi lokalni izbori, to ćemo tek videti. Posle drugog kruga.

Makedonija

U periodu od septembra 2003g. do septembra 2004g. par događaja se izdvajaju kao izuzetno važna za R.Makedoniju. Prvi je avionska nesreća u kojoj su poginuli predsednik Boris Trajkovski, članovi njegovog kabineta i posada aviona. Istraga o nesreći kao i informacije vezane za nju uglavnom su netransparentne i nejasne, što je dovelo do raznih teorija zavera kod velikog broja građana/ki Makedonije. Često se spekuliralo sa idejom da «neko izvana tj. neko sa Zapada» kroji makedonsku političku kartu i da je Makedonija nemoćna da se suprotstavi toj sili. Prvi predsednik Makedonije K.Gligorov je preživeo atentat, drugi je poginuo u avio nesreći. Takva razmišljanja su dodatno pojačala osećaj nesigurnosti. Iznenadna smrt B.Trajkovskog rezultirala je njegovim posthumnim rehabilitiranjem. Kod velikog broja građana/ki on je odjednom amnestiran od bilo kakve odgovornosti za stanje u Makedoniji i na svim medijima je predstavljen kao političar kome su primarna pitanja bila mir i medjuetnički suživot. Na predsedničkim izborima koji su usledili pobedio je B.Crvenkovski, lider socijaldemokrata (SDSM) koji se za tu funkciju kandidirao sa mesta premijera vlade. Motivi za njegovu kandidaturu ostaju prilično nejasni imajući u vidu da prema zakonima R.M. predsednik ima manju moć od premijera tj. njegova funkcija je više protokolarna.

Krajem avgusta u Puli priveden je Lj.Boškoski, bivši ministar unutrašnjih poslova R.M. Optužen je za slučaj «Raštanski lozja» tj. za ubistvo 7 ekonomskih imigranata 2002g. koje je pokušao predstaviti kao teroriste radi sticanja naklonosti i poboljšanja odnosa sa USA. Boškoski je dan pre podizanja optužnice pobeo iz Makedonije i sklonio se na svoj posed u Istri. Budući da poseduje i hrvatsko državljanstvo neće biti izručen makedonskim vlastima već će odgovarati pred hrvatskim sudom. Podizanje optužnice protiv nekoga iz samog političkog vrha daje nadu u mogućnost funkcioniranja pravne države i nezavisnog sudstva.

Potencijalna opasnost leži u mogućem predstavljanju i tretiranju ovog slučaja kao međupartijske čistke (Boškosi pripada opozicionoj partiji VMRO-DPMNE).

Trenutačno najžešća tema je novi Zakon o teritorijalnoj podeli koji su donele vladajuće partije. Prema ovom zakonu pripajanjem ruralnih mesta gradovima menjaju se opštinske granice. Tako bi na primer Struga postala opština sa većinskim albanskim stanovništvom a Skopje bi pripajanjem seoskih naselja postalo dvojezičan grad. Ovaj zakon je doveo do burnih reakcija i naizgled do vrlo jasne, crno bele podele. Makedonci/ke protiv, Albanci/ke za primenu zakona. Za Makedonce/ke to znači podelu države, njenu «albanizaciju» i pogoduje strahu da bi se nove većinsko albanske opštine mogle pripojiti Kosovu. Za Albance/ke ovaj zakon je korak dalje u ostvarenju njihovih prava pozivajući se na Ramkovni dogovor. Makedonci/ke tvrde da bi ovakva opštinska podela bila podela po etničkoj pripadnosti što je suprotno Ramkovnom dogovoru. Iz kontakata sa strancima i stranim organizacijama u Makedoniji stiže se utisak da su oni generalno za usvajanje novog zakona i da smatraju da njegovo odbacivanje može bitno ugroziti mir i stabilnost zemlje.

Danima posle usvajanja novog zakona sledili su javni nemiri a Svetski makedonski kongres uz podršku većine opozicionih partija pokrenuo je akciju za referendum o teritorijalnoj podeli. U vrlo kratkom roku su sakupili 180 000 potpisa od potrebnih 150 000 i referendum je zakazan za 07 novembar 2004. Lokalni izbori koji su se trebali održati sredinom oktobra odloženi su za kraj marta. Šta će biti posle referenduma nije jasno niti zakonski niti bezbedonosno, moguće je da je Makedonija pred (ili već u) novoj velikoj krizi.

U razgovorima sa pripadnicima/cama drugih etničkih grupa u Makedoniji pojavljuju se dva nova problema, jedan je njihov osećaj da se već godinama svi fokusiraju na makedonsko-albanski problem kao da nijedna druga grupa niti živi niti ima problema osim te dve u Makedoniji i drugi je da se od njih permanentno traži da se jasno opredele kome su «lojalni», makedoncima ili albancima.

Postizanje proporcionalne zastupljenosti Albanaca/ki u državnim službama zbog siromaštva u zemji teško prihvataju i Makedonci/ke koji nisu posebno nacionalno orijentirani a dodatne tenzije i dalje nastaju iz masovnih otpuštanja po firmama i fabrikama, raznih poskupljenja (npr. fiksne telefonije), čestih zaraznih bolesti po dečijim bolnicama, te iz svakodnevnih problema koji pogoduju eskalaciji nasilja i nepoverenju.

Mali pozitivni trend se vidi u začecima smene političkih generacija. Na primer u VMRO-DPMNE već izvesno vreme traje unutarpartijski sukob između tzv starije i mlađe generacije, sve otvorenije se sukobljavaju različite vizije Makedonije a pitanje neprikosnovenog autoriteta nekih starijih ili dugogodišnjih članova je ozbiljno poljuljano. Smena političkih generacija mogla bi pozitivno uticati na trenutno stanje totalne nezainteresiranosti većine građana/ki za uključivanje u donošenje odluka ili javno pozivanje na odgovornost izabrane vladajuće strukture jer, kako je rekao jedan član turske zajednice u Makedoniji, «do sada smo probali sve političke partije, i znamo sve o svim političarima u zemlji, i ni jedna od tih opcija ne valja».

Ana Bitoljanu

Kosovo

U decembru 2003 godine predstavljen je dokument "Standardi za Kosovo" i formirane su radne grupe za implementaciju ovog plana, Srbi sa Kosova su bojkotirali uz direktivu Beogradskih vlasti učestvovanje u implementaciji ovog plana navodeći da to ide u pravcu nezavisnosti Kosova.

Počeo je i direktni dijalog između Beograda i Prištine. Dve od četiri radne grupe srele su se početkom marta u Prištini, grupa za energetiku pod vođstvom Evropske Komisije, i grupa za nestala lica pod vođstvom Međunarodnog Crvenog Krsta.

Iako je napredak u stvaranju međusobnog poverenja i proces povratka raseljenih lica koji je bio u toku postao vidljiviji, nemili događaji koji su se desili u martu unazadili su sve procese i trud koji je uloženo u poslednjih 5 godina, što od međunarodne zajednice, što od kosovskih lokalnih institucija.

Najznačajniji i najgori događaj ove godine je svakako opšte nasilje koje je zahvatilo celo Kosovo 17. i 18. marta. Od strane Albanaca napadnuti su Srbi, Romi, Aškalije, zapaljene su im i uništene kuće i imovina. Takođe su zapaljeni i religiozni objekti kao što su crkve, manastiri i drugi kulturni objekti.

Meta napada bili su i međunarodni predstavnici UNMIK-a.

Ovo nasilje rezultiralo je tragičnim ishodom: devetnaestoro ljudi je poginulo, jedanaestoro Albanaca i osmoro Srba.

Više od 700 kuća nealbanskog življa isključivo srpskog stanovništva je oštećeno, spaljeno ili uništeno, 36 pravoslavnih crkvi i manastira je oštećeno ili uništeno.

Pre ovih događaja, 16. marta, organizovane su masovne demonstracije Albanaca protiv hapšenja bivših ratnika UCK i sadašnjih članova Kosovskog Zaštitnog Korpusa.

Svi kosovski lideri su oštro osudili nasilje koje je eskaliralo i vlada Kosova je izdvojila 5 miliona Evra za rekonstrukciju oštećenih i zapaljenih kuća.

Ovom nasilju prethodili su događaji koji su se desili ranijih dana. Prvi incident se desio 15. marta u selu Čaglavica blizu Prištine gde je ranjen jedan mladić srpske nacionalnosti. Posle toga srpsko stanovništvo iz lokalnih sela blokiralo je glavne puteve Priština-Skopje i Priština-Gnjilane. Drugi incident se desio 16. marta kada se troje albanske dece utopilo u reci Ibar blizu Zubin Potoka (region Mitrovice) u nerasvetljenim okolnostima. Tela dvoje dece su pronađena odmah, a telo trećeg deteta je pronađeno tek posle 4 meseca.

Jednostrano izveštavanje medija tokom martovskih zbivanja je još više doprinelo eskalaciji nasilja, i ono malo poverenja koje je postojalo je izgubljeno, i dalje albanci i srbi žive u odvojenim zajednicama.

Posle užasnih martovskih događanja sve je stalo, i započeti dijalog Priština -Beograd, i proces povratka raseljenih lica. Vlada Srbije je izglasala u Parlamentu deklaraciju i zatražila od međunarodne zajednice političku i teritorijalnu autonomiju za Srbe sa Kosova.

U februaru je eksplozivna naprava eksplodirala u kolima Ministra za ambijent i planifikaciju, usled čega su bili povređeni ministar i troje njegovih saradnika. Početkom marta bačena je ručna bomba na rezidenciju predsednika Kosova Dr. Ibrahima Rugove.

U ovoj godini predstoje parlamentarni izbori koji će se održati 23. oktobra. I dalje se ne zna da li će kosovski Srbi da učestvuju na izborima iako se čine veliki naponi od UNMIK-a i Kosovske vlade da na izbore izađu i Srbi i da se na taj način uključe u politički život Kosova.

Dosta se priča o standardima Kosova i o njihovom ispunjenju do 2005. godine a teška ekonomska situacija i velika nezaposlenost ljudi i dalje vlada.

Gazmend Murseli

Hrvatska

Od značajnijih događanja koji su obilježila hrvatsku svakodnevicu u periodu od prošlogodišnjeg rujna do danas svakako je promjena vladajuće opcije i pobjeda HDZ-a na parlamentarnim izborima. Početkom travnja formirana je nova Vlada s premijerom Ivom Sanaderom na čelu.

Mnogi u Hrvatskoj, ali i u široj regiji bili/e su iznenađeni/e novom retorikom reformiranog HDZ-a u kojoj sve vrvi od demokracije i demokratskih vrijednosti, no podložno je analizama koliko je ta retorika rezultat stvarnog zaokreta HDZ-ove politike, a koliko je samo prilagođavanje standardima za ulazak u Europsku uniju.

To je rezultiralo pozitivnim odgovorom Europske komisije za početak pregovora o statusu Hrvatske kao budućeg kandidata za punopravno članstvo u Europskoj uniji.

Povratak izbjeglih osoba srpske nacionalnosti na područja kninske krajine i istočne Slavonije i dalje je otežan različitim oblicima pritiska i diskriminacije. Ljudi srpske nacionalnosti koji bi se bili voljni vratiti, prisiljeni su prodavati svoju imovinu u besćenje i time podržavati sistemsko naseljavanje tih područja izbjeglim Hrvatima iz BiH što dodatno komplicira proces povratka i svakako destruktivno utiče na regionalne međudržavne i međuetničke konflikte u regiji i dalje se pothranjuje princip etničkih «čistih» područja. U istočnoj Slavoniji postoje gradovi kao što je Vukovar koji još uvijek funkcioniraju kao podijeljeni gradovi, dok hrvatska javnost na to zatvara oči kao da se to događa negdje drugdje.

Dogodile su se stanovite promjene u odnosima političkog vrha prema II svjetskom ratu i ustaškom pokretu. Prvi put nakon hrvatske samostalnosti hrvatski premijer je prilikom završetka obnove spomenika Jasenovački cvijet, u svom govoru osudio počinjene zločine u tom logoru tijekom II svjetskog rata.

Budući da je ovo važan korak u otvaranju procesa suočavanja s prošlošću (bar što se tiče II svjetskog rata), ne ulazeći u to je li ovaj čin bio samo deklarativan i rezultat pritiska i straha od inozemne osude, ali je svakako važan jer je došao od čelnog čovjeka stranke koja je kroz rat u Hrvatskoj nastojala stvoriti etnički čistu Hrvatsku, a promoviranje ustaškog nasljeđa bio je jedan od instrumenata kojima se podržavala ta politika.

Kako je hrvatska javnost podržala svog premijera u tom činu najbolje govori činjenica da je «velika hrvatska pjevačka zvijezda» Marko Perković Thompson i dalje nastavio puniti nogometne stadione svojim ustaškim pjesmama među kojima prednjači ona «Jasenovac i Gradiška Stara» u kojima se slave ustaški pokolji i u kojima se širi govor mržnje prema svemu što nije hrvatsko.

Na višoj državnoj razini promijenio se i odnos prema haaškom tribunalu i sve više visokih vojnih dužnosnika izručuje se Haagu, međutim, onaj najtraženiji, umirovljeni general Ante Gotovina i dalje je na slobodi. Pitanje koje se postavlja svakako je da li hrvatski politički vrh stvarno ne zna gdje se krije «popularni narodni heroj» ili se provodi dvosmjerna politika koketiranja s tribunalom i većinom hrvatskog naroda u kojemu sve više jača pokret podrške «velikom osloboditelju» pa su kao odgovor na Gotovinu tjalicu i nagradu osim plakata kojima su poplavljani hrvatski gradovi, a kojima se sugerira da Gotovina nije zločinac nego heroj, prisutni i oni koji se busaju majicama s natpisom: «Pomažem generalu Gotovini - besplatno» čemu je prethodilo i potpisivanje istoimene peticije.

Takve reakcije odaju utisak da je u svijesti većine hrvatskih građana «Domovinski rat» i dalje svetinja u koju se ne smije dirati i koju ne treba preispitivati i legitimiziraju se ratni zločini kao «demokratski i humani» ako su u obrambene svrhe.

Presude pripadnicima tzv. Gospićke skupine Mirku Norcu, Tihomiru Oreškoviću i Stjepanu Grandiću postale su pravomoćne što je izazvalo negodovanja i prosvjede brojnih «domoljuba» širom Hrvatske.

Bilo kako bilo, presuda je potvrđena od Vrhovnog suda Republike Hrvatske i nadajmo se da će biti jedan od značajnih poteza u preispitivanju i suočavanju s ratnom prošlošću i da će pomoći u daljnjoj osudi i procesuiranju ratnih zločina počinjenih od strane hrvatske vojske, na teritoriju Hrvatske.

Nedavno je izglasan dodatak na Kazneni zakon RH kojim se zabranjuje veličanje totalitarnih režima i korištenje totalitarnih simbola kao reakcija na podizanje spomenika ustaškim «ikonama» Francetiću i Budaku koji su po instrukcijama Vlade srušeni.

Doduše, nigdje nije eksplicitno spomenuto da se to odnosi na ustaški režim i sadržaj tog zakonskog dodatka podlozan je različitim tumačenjima pa bi se po njemu pod totalitarni režim mogao svesti i antifašistički partizanski pokret, što bi brojnim «demokratski nastrojenim» političarima, a i građanima/kama odgovaralo. Vlada je svoju odgovornost o procjeni parametara o tome što je totalitarno prenijela na nekog drugog, a forma je zadovoljena.

No, je li dovoljno samo zabraniti i na taj način ne rasvijetliti još uvijek dominantno mišljenje o ustaškom pokretu kao nastojanju uspostavljanja hrvatske države, ali nažalost sa krivim saveznicima.

Nadajmo se da je to samo prvi korak poslije kojeg će uslijediti javne rasprave i sustavno osvještavanje i edukacija hrvatske javnosti o svemu što je Pavelićeva ustaška politika donijela Hrvatskoj i svima onima koji nisu bili Hrvati.

Povremeno se javljaju usamljeni glasovi osviještenih pojedinaca i pojedinki kao i pojedinih organizacija, ali nedovoljno glasni i bez konkretnije institucionalne i međusobne podrške, da bi napravili značajnije pomake i nešto konkretnije pokrenuli u široj osudi i prihvaćanju odgovornosti za sve ono što se događalo u «naše ime» od II svjetskog rata preko «Domovinskog rata» do danas.

Nadajmo se da će ambicija Hrvatske za ulazak u Europsku uniju biti impuls koji će otvoriti prostor za jačanje pokreta odgovornih građana/ki koji su spremni/e demistificirati nedodirljivo te osuditi i preispitivati ratne zločine počinjene u proteklom ratu kao i dići svoj glas protiv svih diskriminacija i nasilja na nacionalnoj, vjerskoj i drugim osnovama i time opravdati trenutni status Hrvatske u europskim krugovima kao najdemokratskije zemlje u regiji (ma što to značilo).

Osnovni CNA treninzi iz nenasilne razrade konflikta

29.10-8.11.2004 - Osnovni CNA trening, Tivat, Crna Gora

10-20.12.2004. - Osnovni CNA trening, Vogošća, BiH

Tribine «Četiri pogleda»

Od prošlosti: Otkud ja u ratu? - ka budućnosti: Kako ka trajnom miru?

U novembru i decembru 2004. organizovaćemo ukupno 3 tribine u Bosni i Hercegovini, koje predstavljaju nastavak i nadogradnju tribina do sada organizovanih u Srbiji, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini (11 tribina). Gosti tribina biće učesnici ratova na prostoru bivše Jugoslavije, iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Hrvatske.

Tribine će se održati:

19.11.2004. - Nevesinje

30.11.2004. - Gornji Vakuf/Uskoplje

11.12.2004. - Sarajevo

Adnan Hasanbegović
Helena Rill
Ivana Franović
Milan Colić Humljan
Nedžad Horozović
Nenad Vukosavljević
Sanja Deanković
Tamara Šmidling

Zahvaljujemo se svima koji su podržali projekat KURVE Wustrow - Centar za nenasilnu akciju, finansijski ili svojim angažovanjem koje je omogućilo ovaj projekat i pomoglo da se osigura njegova primena kao i svima onima koji su bili sa nama u svojim mislima.

POSEBNO HVALA:

Auswärtiges Amt - German Federal Ministry of Foreign Affairs
Ana Bitoljanu
Berghof Stiftung & Berghof Research Institute for Creative Conflict Management
Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung
Blerim Jashari
Cara Gibney
Committee for Conflict Transformation
Danas-u
Danica Novaković
Diana Francis
Deutsche Friedensgesellschaft Vereinigte Kriegsgegner - DFG VK Bielefeld
Dokumentacioni centar "Ratovi 1991-99"
Drago Frančišković
Društvo za nenasilnu akciju
Dževad Budimlić
Eleonora Čabradi Šijačić
Gazmend Murseli
Goran Božičević
Gordan Bodog
Internationale Ärzte zur Verhütung des Atomkrieges - IPPNW Deutschland
Iva Zenzerović
Katarina Katanić
Kemal Bukvić
Kurve Wustrow
Martina Fischer
Menschenrechtsreferat des Diakonischen Werkes
Mennonite Central Committee Sarajevo
Miloš Marković
Natascha Zupan
Nermin Karačić
Nina Vukosavljević
Novica Kostić
Porodica Zeković
Predrag M. Azdejković
Quaker Hilfe
Quaker Peace and Social Witness London
Quaker Peace and Social Witness Sarajevo
Radomir Radević
Roland Salvisberg
Sanja Vujasinović
Swiss Federal Department of Foreign Affairs
Udruženje boraca rata '90 Srbije
Udruženje boraca rata '90 Vlasotince
Zoran Leković
svim učesnicima i učesnicama treninga i tribina